

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic

Volume 11/4 Winter 2016, p. 703-738

DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.9114>

ISSN: 1308-2140, ANKARA-TURKEY

Article Info/Makale Bilgisi

✍ Received/Geliş: 07.01.2016

✓ Accepted/Kabul:02.02.2016

✍ Referees/Hakemler: Prof. Dr. Ahmet AKÇATAŞ –

Prof. Dr. Gürer GÜLSEVİN - Yrd. Doç. Dr. Erkan HİRİK

This article was checked by iThenticate.

ÇAĞDAŞ TÜRKÇEDE KELİME GRUPLARININ İŞLEVSEL TASNİFİ ÜZERİNE

Gökhan ÖZBEK* - Oktay Selim KARACA**

ÖZET

Kelime gruplarının Türkçenin sözdiziminde konumlandırıldığı yer oldukça önemlidir. Varlıkları, nesnelere ve hareketleri tek kelime ile karşılayamadığımız durumlarda, birkaç kelimeyle anlatabildiğimiz kelime gruplarını kullanırız. Yapı ve anlam bakımından bir bütünlük arz eden ve cümlenin temel taşı olan kelime grupları, şimdiye kadar yapılan çalışmalarda birçok farklı sınıflandırma yöntemi kullanılarak incelenmiştir. Konunun uzmanlarınca yapılan tasniflerin büyük çoğunluğunda, kelime gruplarını oluşturan unsurlar arasındaki bağımlılık ilişkisi net ifadelerle dile getirilmemiş hatta morfolojik ve sözdizimlik kategoriler birbiriyle karıştırılarak iç içe kullanılmıştır.

Bu çalışmada, Türk dilbilgisinin tartışmalı alanlarından birisi olan kelime gruplarının işlevsel tasnifi ele alınarak sınıflandırmada hangi hususlara dikkat edilmesi ve ne şekilde uygulanması gerektiğinin üzerinde durulmuştur. Çalışmada kullanılan tasnif yöntemi şu ana kadar kelime grupları düzeyinde yapılan morfolojik sınıflandırmalardan farklı olarak, işlevsel bir niteliğe sahiptir. Bu amaç doğrultusunda kelime gruplarının işlevsel-semantik, aynı zamanda yapısal-gramatik planlar düzeyinde tasnifine değinilmiştir.

Yapısal-gramatik kısımda; kurucu öge türünün belirlendiği leksik-morfolojik düzey, bağlantı tiplerine göre ayrıldığı sözdizimi düzeyi ve birleşen öğelerin sayısına göre yapılan sınıflandırmaya yer verilmiştir. İşlevsel-semantik plan düzeyinde ise kelime gruplarının işlevsel özellikleri ile hangi görevde kullanıldıklarına yönelik yapılan tasnif yer alır. Bu sınıflandırma düzeni ile kelime gruplarının yapısal ve işlevsel bakımdan ayrılma ölçütleri kesinleştirilmiş, kelime gruplarının işlevsel özelliklerine açıklık getirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kelime grupları, İşlevsel, Sözdizimi, Tasnif, Metot

---

* Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalında Yüksek Lisans Öğrencisi, El-mek: gokhanozbek555@gmail.com

** Doç. Dr. Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Fen-Edebiyat Fak. Türk Dili ve Edebiyatı, El-mek: o.karaca@iku.edu.tr

---

ABOUT THE FUNCTIONAL CLASSIFICATION OF THE WORD GROUPS IN MODERN TURKISH

ABSTRACT

The place of the word groups that are situated in the syntax in Turkish is very essential. Usually, we can not cover entities, objects or actions with one word so in these situations we prefer to word groups. The word groups, basic in a sentence and formed an integrity in the way of the structure and the meaning was examined by using the many various classification methods in the recent studies. The classification made by those skilled in the dependencies between components is not expressed in the majority of word groups with clear statements; even morphological and syntax categories are used nested mixed with each other.

In this study, by taking the functional classification of word groups which is one of the controversial issues of Turkish grammar. It is emphasized an which facts will be regarded with and how to be applied in terms of classification. The classification method used in the study has a functional qualification making structure features out as a different morphological classification from the others which have been made so far. In accordance with this purpose, word groups have been classified according to the frames of the grammatical and semantical plans. In the grammatical section, the lexical-morphological level in which the constituent element is classified; the syntax level which is through with the types of relation and the classification which is done according to the number of conjugating elements. However in the semantical section, the classification related to the word groups with attributive features are used in which tasks.

Finally with this qualification, dissimilation criteria of word groups in terms of grammar and function is confirmed, the functional features of them which can not be explained accurately with the comparison technique have been clarified.

STRUCTURED ABSTRACT

When the determined unit of a phrase, which is the head lexical item that directs the group, is of a noun or a verb origin word (verb-infinitive, adjective-verb, adverb-verb), it is needed to categorize phrases at this level as of nominals or verbals. Nominal phrases are groups of words which define objects or nominalised actions. Verbal phrases are groups of words in which a determiner unit is in the object position of an action that is involved by a determined unit. Categorization of phrases as verb phrases or noun phrases has a crucial role on identifying the combination types among these units and on deciding how to use phrases for what function. Phrases have to be related to the meanings of units that create them. A determined unit on one hand acquires the defining characteristics of the determiner unit and on the other hand has to retain the meaning that exists in the entire phrase.

Turkish Studies

At syntactic level, units of a phrase are divided into two groups; in one group units are `dependent` on each other and in the other one, units are `independent` from each other. Phrases whose units are dependent on each other can be merged to one another with three combination models which are ordering, determining and coherence.

Phrases can be in the form of double unit (ordinary), triplex unit or multiple unit in accordance with their number of components. A phrase component should be a meaningful word on its own or should be in a syntactic relationship with other units so that it can be confirmed as a lexical unit. Words that exist between two units and are implemented with a defining function need to introduce something tangible. This aspect has an important role in splitting phrases into their determiner and determined units because phrases may not always consist of double or triplex units. There may even be an ordinary unit phrase within triplex unit phrases or ordinary unit and triplex unit phrases may be found within multiple unit phrases. In situations like these, determiner and determined units may even include various phrases within themselves at the same time. In order to analyse large phrases flawlessly it is needed to identify the relationship among units correctly.

Head units of phrases determine the functional side of a phrase with the help of their lexical-semantic and syntactic characteristics. Nominal phrases, except from adverbial-verb constructions, can be generated by nominalised manners of all types of words. In other words all phrases whose head unit (main factor) is of any word type, except from adverbial-verb, can be used with nominal function in a sentence. Even though a head unit is convenient to be applied as a determiner element, it does not possess the qualities of this manner anymore when it is implemented with nominal function. Units of a phrase can apply all three methods of combining.

All of the word types used with determiner function can form definite phrases when they are used as head components. In nominal definite phrases adjectives and adverbs are mostly implemented, however, in verbal definite phrases adjectival-verbs and adverbial-verbs are applied. In definite phrases units are combined via ordering and determining. Definite phrases are divided into two groups according to the type of the head component; one being adjectival and the other one being adverbial. A phrase is called an adjectival if it is able to define the features of an object on its own and when a phrase reports the qualities of a quality, it is called an adverbial. A verbal head unit of definite phrases retains its meaning in terms of tense and in this regard it is separated from nominal phrases.

When categorizing phrases, we can name 32 ordinary phrase types with the help of Baskakov's classification when the criterion we mentioned are taken into account at a structural-grammatical and functional plan level. 16 of these phrases are nominal phrases and the other 16 are verbal phrases and they are separated into modifications and variants according to differences they introduce within themselves. In ordinary phrases nominal usages are more than definite usages. The most important reason of this situation is that the head component in definite phrases cannot be combined to its determiner unit by

---

Turkish Studies

coherence. In combinations which occur by coherence in noun phrases, the variety of word types creates numerous variants. However, in definite phrases the most widely implemented combining method is the determining one. In most of ordinary phrases, combinations through coherence outnumber the combinations that occur via determining and ordering. Variant numbers of structure types is directly proportional with the frequency of that structure in the language. The usage frequency of structure types, that have a high number of variants, is also high. In ordinary phrases, the structure type that have the most variants is nominal phrases whose determined and determiner unit is a noun. The one with the least variants is the definite phrases whose determined and determiner unit is a verb.

In contemporary Turkish, syntactic base at phrase level depends on ordinary phrases. Thus multiple unit phrases at this level occur either by coming side by side of two ordinary phrases or by expansion of an ordinary phrase by taking another word. This expansion forms a determiner phrase if it is in the direction of determiner and it forms a determined phrase if it is in the direction of determined. As a result of the classification of triplex unit phrases, there are 38 different structure types we identify with the help of the categorization of Baskakov. When the determined or determiner unit of triplex unit phrases does not consist of a single unit, these kinds of phrases create modifications. 20 of triplex unit phrases are of verbal structure type and 18 of them are of nominal structure type. The numeral superiority of verbal phrases has also an effect on syntactic combination methods. 16 of the structure types are combined to one another by determining, 14 of them are combined by ordering and 8 of them are bound to each other by coherence. The number of determiner usages in triplex unit phrases is more in comparison to nominal usages. That is one of the reasons of why the number of combinations that occur by coherence is less than the other syntactic combining methods.

When ordinary and triplex phrases are handled all together, 40 of the structure types identified in Turkey Turkish possess nominal functions and 30 of them have determiner functions. The reason of why the number of structure types used with nominal function is more is that there are more nouns than verbs in the vocabulary of the language and nouns are mostly used with nominal function.

When the structure types of phrases are studied, it is observed that this act of studying gives us extremely valuable information on application and process of the language. In this respect, phrases are among basic building blocks of not only sentences but also of the process of a language. When the studies on phrases in Turkey Turkish are inspected, it is possible to encounter incoherent classifications, obscure definitions and numerous terms which are used to define the same element. This situation makes it difficult to understand and teach phrases. Thus the unification of terminology is the most important thing to do in order to convey the acquired accumulation of knowledge and the studies conducted on this field in a fruitful way. Using different terms to demonstrate the same phenomenon makes the subject even more complicated. Apart from this, the studies carried out on classification of phrases must be covering all features that create these meaningful combinations. Unfortunately current classification methods

---

Turkish Studies

are not able to identify and explain phrases from all aspects. It is arguable that how our current knowledge will be improved by using different classifications based on the same perspective. When functional features are based on to classify phrases, more accurate results can be acquired in identification and analysis stages.

Keywords: Word Groups, Functional, Syntax, Classification, Method

Giriş

Türkçe, uzun tarihi boyunca maruz kaldığı haricî etkilere rağmen işleyişindeki temel ilkeleri muhafaza ederek günümüze kadar ulaşabilmiştir. Bu işleyişteki kusursuz düzeni görebilmek, onu oluşturan parçaları belli kurallar silsilesi içerisinde çözümlenmekten geçer. Avrupalı araştırmacılar tarafından bu bağlamda yapılan incelemelerin genelinde, Hint-Avrupa dillerinin çözümlenmesinde kullanılan morfologizmin etkisi görülür. Aynı dil ailesine mensup Avrupa dillerinin yapısal çözümlenmesi, yine bu dillerin yapılarındaki ortak özelliklerinin birbirleriyle karşılaştırılması neticesinde açıklanmaya çalışılmaktadır. Türkçenin yapı özelliklerini ortaya çıkarmak için farklı dil ailelerindeki benzer yapıları ölçüt kabul etmek, sağlıklı sonuçlar elde etmemize engel olur. "Bütün Türk dillerine özgü, fiilin şahıs eki almamış biçiminin oluşturduğu bağımlı kelime grubu şeklindeki sözdizimlik yapı, Hint-Avrupa dillerinde yan cümle ile karşılanmaktadır. Böyle bir yöntem, bu grupların yapısal ve işlevsel özellikleri ile Türkçenin sözdizimi sistemindeki yerini açıklamaya yetmez" (Baskakov, 2011, s. 10). Bu konudaki araştırmaların evveliyatında, kelime grupları bağımsız bir sözdizimi kategorisi olarak görülmemiş ya morfolojik olarak anlamlı kelimelerin genişlemesi ya da cümleyi oluşturan kelimeler arasındaki bağlantı biçimleri olarak değerlendirilmiştir. Dilin yapı özelliklerini kendi işleyişine uygun biçimde ortaya çıkarmak için cümlelerin temel taşı olan kelime gruplarını, sözdizimi birliği olarak ayrı bir düzeyde ele almak ihtiyacı doğmuştur.

Batılı dilbilimcilerin sözdizimi üzerine yaptığı çalışmalarla birlikte bu konu, kısa süre sonra ülkemizdeki Türkologlar tarafından da incelemeye alınmış ve Türkçede kelime gruplarının sınıflandırılmasıyla ilgili birçok farklı fikir beyan edilmiştir. "Her dilin kendine göre kelime grupları vardır. Bir dildeki tanım, öteki dile uymayabilir. Bu sebeple Türk dilinin kendi yapısı içinde, kelime grupları adı altında toplanan yığınlarca malzeme gözden geçirilmeli, bunları birbirinden ayıran özellikler incelenmeli, kuralları belirlenmelidir" (Hatiboğlu, 1964, s. 203). Kelime grubu kavramının ihtiva ettiği anlam pek çok araştırmacıya göre farklılık gösterse de, yapılan tanımları en genel ve basit haliyle "birden fazla sözcüğün yan yana gelerek anlamlı bir bütün oluşturması" diyerek ortak bir paydada birleştirebiliriz. Yakın zamana kadar ülkemizde yapılan çalışmalarda kelime grupları, sadece kelime türlerinin farklılığına dayanan morfolojik özelliklerine ve sözdizimlik bağlantı şekillerine göre sınıflandırılmış, işlevsel özellikleri ayrı bir kategori olarak tasnife dahil edilmemiştir. (Bilgegil, 2000; Banguoğlu, 2004; Delice, 2007; Aktan, 2009; Korkmaz, 2009; Bozkurt, 2010; Ediskun, 2010). Türkiye Türkçesinde sözdizimi üzerine yapılan araştırmaların derlendiği çalışmalarda; eserlerde kullanılan terim ve tanımların, konunun ele alınmış biçiminin, ortaya konan farklı sınıflandırma yöntemlerinin yapısal özellikler dikkate alınarak oluşturulduğu, işlevsel özelliklerin geri planda kaldığı gözlemlenebilir (Ertane Baydar ve Baydar, 2001; Özcaner, 2015). Kelime grupları üzerine yapılan tanımların genelinde "cümle içerisinde görevli birlikler" ifadesi kullanılmasına rağmen sınıflandırma aşamasında leksik ve morfolojik özelliklerin ön plana çıkarılması, üzerinde uzlaşılması mümkün olmayan bir değerlendirme aralığı oluşturmuş ve pek çok farklı tasnif şekli dile getirilmiştir. Örneğin; Ergin (2009, s. 374-397) kelime gruplarını, yapısal ve gramatik özelliklerine göre yirmi başlık altında değerlendirirken aynı yöntemi tercih eden Korkmaz (1992, s. 1-180) ise kelime gruplarını dokuz

Turkish Studies

başlık altında toplamıştır. Uzmanların aynı yapısal sınıflandırma yöntemini kullanarak (kelimelerin leksik ve morfolojik özelliklerini esas alarak) ortaya koyduğu farklı tasnif şekilleri, kelime gruplarının anlaşılmasını ve öğretilmesini de güçleştirmektedir. "Eğer öbeklerin yapısı ve adlandırılması belirli ölçütlere göre tutarlı bir biçimde yapılırsa, öbeklerle ilgili açıklamalarda rastlanılan karışıklıklar kolayca ortadan kaldırılabilir. Bu nedenle öbeklerin yapısının belirlenmesi ve nasıl adlandırılacağı öncelikle çözüme kavuşturulmalıdır" (Gökdayı, 2010, s. 1310). Kelime gruplarının cümlede üstlendikleri görevler esas alınarak yapılacak bir sınıflandırma, bu anlamlı birliklerin isimlik ve belirtmelik olmak üzere iki başlık altında değerlendirilmesine imkan vermekte ve aynı görevi üstlenen kelime türlerinin sebep olduğu adlandırma sorununu çözmeye yardımcı olmaktadır.

Beşerî bilimler üzerine yapılan çalışmaların tümü, gelecekte yapılacak çalışmaların da yönünü tayin eder. Bazı eserler kendi alanlarında çitayı belirlerken bazıları ise yol gösterici niteliktedir. Dilbilim alanında yapılan tüm çalışmaları da bu minvalde değerlendirmek gerekir. Sahip olduğumuz imkânlar çerçevesinde düşündüğümüzde yetersiz gibi gözüken birçok çalışma, kendi dönemi üzerinden değerlendirildiğinde konuya yeni bir bakış açısı getirmiş olabilir. Geçmişten günümüze üretilen fikirlere ve ortaya konulan eserlere rağmen nihai bir sonuca varılamayan kelime gruplarının sınıflandırılması hususunda, muhtelif görüşler dile getirilmeye devam etmektedir. Bu yapıların, "kuruluşlarına, kullanımına, türlerine, kalıplaşmış olup olmadıklarına göre" (Usta, 2007, s. 416) nasıl tasnif edilmesi gerektiği hususunda hâlâ fikir birliği sağlanabilmiş değildir. Kendi iç dinamikleriyle anlamlı bir bütün oluşturan ve farklı işleve sahip olan iki kelime grubunun aynı kategoride değerlendirilmesi, sınıflandırmada kullanılan ölçütlerin yüzeysel düzeyde kaldığını açıkça ortaya koymaktadır. Bu duruma benzer bir fikir ayrılığı, cümlelerin belirlenmesi ve tanımlanması hususunda da yaşanmaktadır. "Cümlelerin belirlenmesinde iletinin işlevi mi, iletiyi oluşturan dil birimlerinin bağlantısı mı, dil bilgisel biçim mi belirleyici olmalıdır? Bu soruların yanıtlanması söz dizimi çalışmalarının kuramsal çerçevesinin belirlenmesi bakımından önemlidir" (Börekçi, 2015, s. 361). Sözdizimi üzerine yapılan tespit ve tasnif çalışmalarında işlevsel özelliklerin esas alınması, tutarlı sonuçlar elde edilmesine ve derin yapının ortaya çıkarılmasına katkı sağlayacaktır.

Çalışmanın Amacı

Bu çalışmayla, kelime gruplarının oluşumunu ve işleyişini derin düzeyde açıklayabilecek işlevsel bir tasnifin bilim dünyasına tanıtılması amaçlanmıştır. Kelime gruplarında yapısal-gramatik özellikler esas alınarak yapılan tasnif çalışmalarına göre daha anlaşılır ve öğretilbilir olan işlevsel sınıflandırma yöntemi, anlamlı birliklerin cümle içerisindeki konumlarını tespit etmemizde de bizlere büyük kolaylık sağlamaktadır. Burada ele aldığımız sınıflandırma yöntemi, yapılmış ve yapılacak diğer tasnifleri hükümsüz kılmaz, onlara katkı sağlamayı amaçlar.

Yöntem

Kelime gruplarının işlevsel özelliklerini ön plana çıkaran bu sınıflandırmada, Baskakov (2011)'un belirttiği ölçütler esas alınmıştır. Kelime grupları; isimlik ve belirtmelik olarak iki bölümde ele alınmış, kelime grubunu oluşturan öğelerin morfolojik özellikleri ve sözdizimlik bağlantı şekilleri de dikkate alınarak yapı tiplerine ayrılmış ve bu yapı tiplerinin birbirleriyle olan ilişkilerine yer verilmiştir.

İçerik Şeması ve Anahtar Yapıların Oluşumu

Kelime gruplarının işlevsel özelliklerini ön plana çıkaran bu sınıflandırmada kullanılan özgün terimler ve isimlendirmeler, ilgili bağlamlarda ayrıntılarıyla ele alınmıştır. Bunların dışında yapı tipi, modifikasyon ve varyantların formüllerini oluşturan kısaltmalar ile bunların ne anlama geldiği tablolar yardımıyla açıklanmıştır.

Turkish Studies

Tablo 1. Kelime Türlerinin Kısaltmaları

F	Fm	sF	zF	İk	S	Z	Za	E	Ü
Fiil Biçimi	Mastar Fiil Biçimi	Sıfat Fiil Biçimi	Zarf Fiil Biçimi	İsimlik Kullanım	Sıfat	Zamir	Zarf	Edat	Ünlem

Not: Kelime türlerinin kendi bünyesinde gösterdiği farklılık neticesinde oluşan alt grupların (sıra sayı sıfatı, üleştirme sayı sıfatı, asıl sayı sıfatı, kesir sayı sıfatı vb.) kısaltmaları, uygulama aşamasında kullanılmayacağı için ayrıca verilmeye gerek görülmemiştir.

Kısaltmalarla ifade edilen bu türler, yan yana gelerek sözdizimlik düzeyde birbirine bağlanır ve anlamlı bir bütünü teşkil eden kelime gruplarını oluşturur. Bağlanma, üç farklı şekilde (uyum, sıralanma, yönetme) meydana gelebilir. Aralarında bir bağ oluşan kelimelerin hangi bağlantı yöntemine göre oluştuğunu belirtmek için, sağ üst köşesine bağlantının şeklini gösteren gramer göstergeleri konacaktır (Tablo 2.).

Tablo 2. Bağlantı Şekillerinin Kısaltmaları

Uyum Yoluyla Bağlanma				Yönetme Yoluyla Bağlanma					
X^{id}	X¹	X²	X³	X^d	X^{de}	X^{bd}	X^{yd}	X^{bud}	X^{ad}
İlgi Durumu	1. Tekil İyelik	2. Tekil İyelik	3. Tekil İyelik	Hâl Eki	İlgiden başka bir hâl eki	Belirtme Durumu	Yönelme Durumu	Bulunma Durumu	Ayrılma Durumu

X: İsimleşmiş ya da isim soylu olan kelime türlerinden herhangi biri.

Sözdizimlik bağlantı yöntemleri; grubu oluşturan kelimelerin üstlendikleri görevleri bilmeye, belirten ve belirtilen öğelerin arasındaki ilişki türünü anlamaya, kurucu öge ile nesne konumundaki öge arasında oluşan yönetim ilişkisinin güçlü/zayıf yönlerini görmeye, grubun öğeleri arasındaki uyumun hangi türde olduğunu tespit etmeye yardımcı olur. Sıralanma bağlantı türünün dışında, diğer bağlantı yöntemlerinin hepsinde gramer göstergeleri kullanılır. Sıralanma yönteminde ise ilişkiyi kelimelerin konumu tayin eder. Bu sebeple sözdizimlik bağlantı göstergeleri kullanılmayan yapı tipi, modifikasyon ve varyantlarda kelimeler arasındaki ilişkinin sıralanma yöntemiyle sağlandığını söyleyebiliriz.

Kelime grubunu meydana getiren öğeler gramer göstergeleri ile tasvir edilirken, kelimeler arasına artı <<+>> işareti konacaktır. Basit kelime grupları, üç ögeli kelime gruplarının içerisinde belirten ya da belirtilen konumunda görev alabilir. Çok ögeli kelime gruplarının içinde yer alabilen basit ve üç ögeli kelime grupları da yine bu yapılarda belirten ve belirtilen görevlerini üstlenebilir. Bu durumda üç ve daha fazla ögeli kelime gruplarında, belirten ve belirtilen öğeleri oluşturan kelime grupları parantez ( ) içinde gösterilecektir.

(Za + Fm)^{id+} İk³ /geç kalmanın bir nedeni (vardır)/ biçimindeki bir modifikasyonu yorumlarken "bir isim-fiil ile onu niteleyen zarfın sıralanma yöntemiyle bağlanarak oluşturduğu basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirtenidir ve bu belirten grubunun belirtilene tam uyum yoluyla bağlanması neticesinde isimli, isimlik, üç ögeli kelime grubu meydana gelmiştir"

Turkish Studies

diyebiliriz. Sayılar, ölçülebilir bir miktar ya da değer taşıyorsa kelime gruplarında öge olarak yer alabilir. Bu durumda sayı sıfatı görevinde bir ismi nitelemesi gerekmektedir. Herhangi bir sıfatın anlamını pekiştirmek için kullanılmışsa, kelime grubunda öge değeri taşımaz ve yapı tiplerinde göstergelerle temsil edilmez.

Kelime gruplarını gramer göstergeleri ile ifade etmemize imkân veren, yapısal plan ve işlevsel plan olmak üzere iki sınıflandırma düzeyi vardır. Yapısal-gramatik özellikler, kelime gruplarının işlevsel plan düzeyindeki özelliklerinin ortaya çıkarılmasında önemli bir role sahiptir. Kelime grupları, bu sınıflandırma düzeyleri neticesinde belirli başlıklar altında yapı tiplerine, modifikasyonlarına ve varyantlarına ayrılır.

1. Yapısal-Gramatik Plan Düzeyi

Baskakov, çağdaş Türkçedeki kelime gruplarını yapısal-gramatik plan ve işlevsel-semantik plan olmak üzere iki düzeyde tasnif etmektedir. Yapısal-gramatik planda kelime grupları iki asıl ve bir alt olmak üzere üç düzeyde inceleniyor (Baskakov, 2011, s.17).

a. Yapısal bakımdan tasnifin esası şudur: Kelime grubu en az iki anlamlı kelimedenden oluşur. İki kelimedenden oluşan kelime grubu, basit kelime grubudur (Baskakov, 2011, s. 81-147). İki kelimedenden fazla kelimedenden oluşan kelime grubu da zincirleme (veya birleşik) kelime grubudur. Zincirleme kelime grupları, üç ögeli ve çok ögeli kelime grupları şeklinde alt gruplara ayrılmaktadır (Baskakov, 2011, s. 81-147).

b. Gramatik yönden tasnifin esası şudur: Bilindiği gibi morfolojinin konusu olan kelime çeşitleri, ekler ve köklerdir. Yani bildiğimiz ve aşağı yukarı her dilde aynı olana isim, fiil, sıfat, zarf, zamir vs. kelime çeşitleri ile bunların gramer kategorileridir. Türkçedeki bütün kelime çeşitlerinin esas itibarıyla isim ve fiil gibi iki kelime çeşidi etrafında toplandığı bilinmektedir (Ergin, 1993, s. 103-108). Baskakov'un tasnifinin esası şudur: Türkçede gerek cümlede gerekse kelime grubunda temel (kurucu, yönetici, tamlanan, belirtilen) unsurun, yardımcı (tamlayan, belirten) unsurdan sonra geldiği bilinmektedir. Öyleyse temel unsur bakımından kelime gruplarını ikiye ayırmak mümkündür. Temel unsuru isim veya isim gibi kullanılabilen bir kelime olan kelime grupları isimli kelime grupları, temel unsuru fiil (isim-fiil, sıfat-fiil, zarf-fiil) olan kelime grupları da fiilli kelime grupları olarak iki ana gruba ayrılmaktadır (Baskakov, 2011, s. 30-54).

c. Sözdizimsel bağlantı tipinden kastedilen şudur: Türkçede iki kelimenin yan yana gelerek anlamlı bir bütün oluşturabilmesinin, yan yana gelen iki kelime arasında ilişki kurulabilmesinin veya kelime grubu oluşturabilmenin üç temel yolu vardır.

c1. Birinci bağlantı yöntemi, ilgi ve iyelik temelinde oluşan kelime gruplarıdır. Baskakov buna uyum yöntemi adını vermektedir. Uyum yöntemini ikiye ayırmaktadır. Kelime grubunun tamlayan ögesi ilgi eki, tamlanan ögesi de iyelik eki almışsa buna tam uyum yöntemi; tamlayan öge ilgi eki almamışsa, tamlanan öge 3. kişi iyelik eki almışsa buna da yarım uyum yöntemi demektedir (Baskakov, 2011, s. 22-23).

c2. İkinci bağlantı yöntemi olan sıralanma yöntemi, grubu oluşturan ögelerin eksiksiz birleşmesidir. Yani kelime grubunu oluşturan ögeler herhangi bir ek almadan yan yana gelerek anlamlı bir bütün oluştururlar. Türkçede, böyle iki kelimenin anlamlı bir bütün oluşturmasını sağlayan şey; belirten veya tamlayanın önce, belirtilen veya tamlananın sonra gelmesi şeklindeki temel sözdizimi kuralıdır (Baskakov, 2011, s. 22-23). Muharrem Ergin de eserinde Türkçenin bu temel özelliğine dikkat çekmiştir (Ergin, 1993, s. 354).

Üçüncü bağlantı şekli de yönetmedir. Hâl eki almış öge, yani yardımcı öge, temel öge tarafından yönetilmektedir. Yani yardımcı öge yönetilen, temel öge yönetendir. Bu bağlantı şeklinde belirten unsur, ilgi hali dışında herhangi bir hâl eki almaktadır. İlgi hali dışında bir hal eki

almış öge, yani belirten öge, belirtilenin nesnesi sayılmaktadır (Baskakov, 2011, s. 21). Yönetme (istem) her ne kadar fiiller için geçerliyse de bazı nedenlerden ötürü isimler de yönetme konumunda bulunabilmektedir.

2. İşlevsel-Semantik Plan Düzeyi

İşlevsel bakımdan kelime gruplarının esası şudur: Yukarıda sayılan esaslara göre oluşan kelime grubu, cümlede ya bir isim olarak ya sıfat olarak ya da zarf olarak görev yapmaktadır. Cümlede isim olarak görev yapan kelime gruplarına **isimlik kelime grupları**, cümlede sıfat olarak görev yapan kelime gruplarına **sıfatlık kelime grupları**, cümlede zarf olarak görev yapan kelime gruplarına da **zarflık kelime grupları** ismini vererek işlevsel bakımdan kelime gruplarını üçe ayırmaktadır (Baskakov, 2011, s. 17). İsimlik ve belirtmelik kelime grupları; kendilerini meydana getiren kelimelerin sözdizimlik bağlanma yöntemleri, temel ögenin morfolojik özellikleri ve öge sayıları dikkate alınarak sistemli bir şekilde düzenlenmiş, belirli gramer göstergeleri yardımıyla oluşturulmuş yapı tipleri ile ifade edilir.

2.1. İsimlik Kelime Grupları

Kelime gruplarının yönetici ögeleri, sahip oldukları leksik-semantik ve sözdizimlik özellikler yardımıyla grubun işlevsel yönünü belirler. İsimlik kelime grupları, zarf-fiil biçimi hariç, tüm kelime türlerinin isimleşmiş halleriyle oluşturulabilir. Yani yönetici ögesi (esas unsuru) zarf-fiil dışında herhangi bir kelime çeşidinden olan bütün kelime grupları, cümlede isimlik işlevde kullanılabilir. Yönetici öge, belirtmelik olarak kullanılmaya müsait bir kelime olsa bile isimlik görevde kullanılırken bu özelliğinden kurtulmuştur. Grubun ögeleri, üç tür bağlanma yöntemini de kullanabilir. İsimlik kelime gruplarının başlıca yapı tipleri ve modifikasyonları şunlardır:

İsimli, Basit Kelime Grupları

2.1.1. İ + İik Yapı Tipi

Belirtilen ismin niteliğini gösteren sıfatlar ile işaret zamirleri, soru zamirleri ve belgisiz zamirler belirten öge durumunda kullanılabilir. Bununla birlikte belirtilenin durumunu, biçimini, ham maddesini bildiren isimler de belirten olarak görev yapabilir. Belirtenin, **sıralanma** yoluyla bir isme bağlandığı kelime gruplarıdır.

"... *kötü şaraplar*... (Pamuk, 2012, s. 139)."

2.1.2. İ^{de} + İik Yapı Tipi

Belirten ögenin, ilgi eki dışında herhangi bir hâl eki olarak **yönetme** yoluyla belirtilene bağlandığı kelime gruplarıdır. Belirten öge durumunda isimler, niteleme sıfatları, sayı sıfatları ve kişi zamirleri görev yapar.

"... *fırsattan istifade*... (Atay, 2011, s. 88)."

2.1.3. İ^d + İik³ Yapı Tipi

Belirten öge ile temel ögenin **tam uyum** yoluyla birbirine bağlandığı yapı tipidir. Belirten ve belirtilen ögeler sıfat, zarf, edat, ünlem türünden isimli soylu kelimeler olabilir. Bu sebeple basit kelime grupları içerisinde en fazla varyanta sahip olan isimlik yapı tipidir.

"... *ilçenin kaymakamı*... (Ağaoğlu, 2006, s. 309)."

2.1.4. İ + İik³ Yapı Tipi

Belirtilen ögenin iyelik eki olarak belirtene **yarım uyum** yoluyla bağlandığı yapı tipidir. Belirten ögenin isim soylu farklı kelimelerden meydana gelebilmesi, bu yapı tipinin çok çeşitli varyantlar oluşturmasına olanak sağlar.

"... *kanat sesi...* (Fazıl, 2012, s. 306)."

2.1.5. F + İik Yapı Tipi

Fiil soylu bir belirten ile isim soylu bir belirtilenin **sıralanma** yoluyla bağlanmasıyla oluşan kelime gruplarıdır.

Belirteni fiil soylu olan isimlik yapı tiplerini, belirteni isim olan isimlik yapı tiplerinden ayıran en önemli özellik, belirtme görevini üstlenen kelimenin hareket bildirmesidir. Bu sebeple sıfat-fiil ve isim-fiil türünden bir kelime bu görevde kullanılabilir. Zarf-fiil, bir hareketi izlediği ya da kendisinden sonra bir hareket geldiği için belirtileni isim olan isimlik kelime gruplarında belirten öge olarak kullanılamaz.

"... *söylenemeyen kelime...* (Atay, 2011, s. 202)."

2.1.6. F^{de} + İik Yapı Tipi

Fiilin mastar şeklinin kullanıldığı bir belirten ile isim soylu bir belirtilenin **yönetme** yoluyla bağlanarak oluşturduğu kelime gruplarıdır.

"... *ayrılmaya razı...* (Atay, 2011, s. 181)."

2.1.7. F^{id} + İik³ Yapı Tipi

Sıfat-fiil ya da isim-fiil eki alan (ilgi durumu eki alamayan -mak hariç) belirten ögenin, **tam uyum** yoluyla isim soylu bir belirtene bağlanmasıyla oluşan yapı tipidir.

"... *kovalamanın yararı...* (Ümit, 2013, s. 19)."

2.1.8. F + İik³ Yapı Tipi

Belirten öge olarak yalnızca fiilin mastar halinin kullanıldığı, belirtilen ögenin iyelik eki olarak belirtene **yarım uyum** yoluyla bağlandığı yapı tipidir. Yarım uyumlu yapılarda belirtenin sıfat-fiil olması durumunda, sözdizimlik bağlantının türü sıralanma yoluyla oluşan bağlantıya dönüştüğü için bu yapı isimlik özelliğini kaybederek belirtmelik işlev kazanır.

"... *kıymetlendirme safhası...* (Atay, 2011, s. 284)."

Fiilli, Basit Kelime Grupları

2.1.9. İ + Fik Yapı Tipi

İsimlik kullarımdaki mastar eki almış fiil soylu bir belirtilen ile isim soylu herhangi bir belirtenin **sıralanma** yoluyla bağlanması neticesinde oluşan kelime gruplarıdır.

"... *tuhaf bir gülümseme...* (Ümit, 2012, s. 51)."

2.1.10. İ^d + Fik Yapı Tipi

İsimlik kullarımdaki mastar eki almış bir belirtilen ile isim soylu herhangi bir belirtenin **yönetme** yoluyla bağlanması neticesinde oluşan kelime gruplarıdır. Belirten öge olarak isim soylu birçok kelime türü, farklı biçimlerde görev yapabilir. Bu sebeple belirteni isim olan fiilli, isimlik kelime gruplarının en işlek yapı tipidir.

"... *umutsuzluktan boğulmak...* (Pamuk, 2012, s. 245)."

2.1.11. İ^d + Fik³ Yapı Tipi

İsim-fiil eki alan bir belirtilenin, isim soylu belirtene **tam uyum** yoluyla bağlanmasıyla oluşan kelime gruplarıdır.

"... *kadının bakışları...* (Ümit, 2012, s. 75)."

2.1.12. İ + Fik³ Yapı Tipi

İsimlik kullarımdaki mastar eki almış bir belirtilen ile isim soylu herhangi bir belirtene **yarım uyum yoluyla** bağlanması sonucu meydana gelen kelime gruplarıdır.

"... *hayvan otlatılması...* (Atay, 2011, s. 470)."

2.1.13. F + Fik Yapı Tipi

İsimlik kullarımdaki mastar eki almış bir belirtilen ile zarf-fiil biçimi olan bir belirtenin **sıralanma** yoluyla birleşmesi neticesinde oluşan kelime gruplarıdır. İsimlik görevde kullanılan fiilli, basit kelime grupları arasında belirten ögesi zarf-fiil olan tek yapı tipidir. Bunun sebebi, bu yapı tipinin çoğunlukla deyim ve ikileme anlamları taşıması ve nispeten leksik kelime gruplarının özelliklerini barındırmasıdır.

"... *hızlandırıp çalıştırmak...* (Pamuk, 2012, s. 244)."

2.1.14. F^d + Fik Yapı Tipi

İsimlik kullarımdaki mastar eki almış belirtilen ile fiilin iki şeklinin de (isim-fiil, sıfat-fiil) olabileceği bir belirtenin **yönetme** yoluyla birbirine bağlanması neticesinde oluşan kelime gruplarıdır.

"... *görülmeveni görmek...* (Şafak, 2012, s. 204)."

2.1.15. F^{id} + Fik³ Yapı Tipi

İsimlik kelime gruplarında kullanılabilecek iki fiil şeklinin de (isim-fiil, sıfat-fiil) belirten ve belirtilen öge olarak kullanılabildiği, **tam uyum** yoluyla oluşmuş kelime gruplarıdır. Örneklerine nadir rastlanan yapı tiplerindedir.

"... *geçenlerin görünüşü...* (Atay, 2011, s. 396)."

2.1.16. F + Fik³ Yapı Tipi

İsimlik kullarımdaki sıfat-fiil eki almış bir belirtilen ile mastar eki alan belirtenin **yarım uyum** yoluyla birbirine bağlandığı kelime gruplarıdır. Yönetici konumundaki sıfat-fiilli öge, sözdizimlik bağlantı şeklinin de etkisiyle belirtme özelliğini yitirmiş ve isimlik olarak kullanılmaya başlamıştır.

"... *üzülmemek gerektiği...* (Atay, 2011, s. 323)."

İsimli, Üç ögeli Kelime Grupları

Basit kelime gruplarında olduğu gibi üç ögeli kelime gruplarının da isimlik ya da belirtmelik görevleri vardır. Üç ögeli kelime gruplarının belirten veya belirtilen ögesi, kendi içinde basit bir kelime grubu barındırdığı için bu tür yapılar, varyantlarının yanı sıra çeşitli modifikasyonlar da oluştururlar. Bu modifikasyonlar, belirten ya da belirtilen ögenin hem kendi içinde hem de diğer öge ile kurduğu sözdizimlik bağlantı çeşitlerine göre şekillenir. Modifikasyon başlığı altında aynı sözdizimlik bağlantı yöntemini kullanan farklı kelime türlerinin birbirine

bağlanması sonucu çok sayıda varyant meydana gelebilir. Başlıca yapı tipi ve modifikasyonları şunlardır:

2.1.17. (İ + İ) + İ Yapı Tipi (Belirten Grubu)

Üç ögeli kelime grubunun belirten ögesini oluşturan basit kelime grubunun, isimlik görevde kullanılan belirtilen ögeye **sıralanma** yöntemiyle bağlanması neticesinde meydana gelen yapı tipidir. Dört modifikasyonu vardır:

2.1.17.1. (İ + İ) + İik Modifikasyonu

Sıralanma yöntemiyle birbirine bağlanan iki ismin oluşturduğu basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirten ögesi durumundadır. Belirten grubu, belirtilene **sıralanma** yöntemiyle bağlanarak bu modifikasyonu meydana getirir. Bu modifikasyonun Türkçede kullanımı oldukça yaygındır ve çok sayıda varyanta sahiptir.

"... on altı kat... (Ağaoğlu, 2006, s. 1)."

2.1.17.2. (İ^{id} + İ³) + İik Modifikasyonu

Tam uyum yoluyla birbirine bağlanan iki ismin oluşturduğu basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirten ögesini oluşturur. Belirten grubu, temel ögeye **sıralanma** yöntemiyle bağlanarak bu modifikasyonu meydana getirir. Üç ögeli bu yapının belirten grubu genellikle meslek ya da akrabalık bildiren basit unvan gruplarından meydana gelir.

"... Keyhüsrev'in ağabeyi Rükneddin... (Tanpınar, 2012, s. 69)."

2.1.17.3. (İ + İ³) + İik Modifikasyonu

Yarım uyum yoluyla birbirine bağlanmış iki isimden meydana gelen basit kelime grubunun belirten öge olarak yer aldığı ve isim türünden olan bir belirtilen ile **sıralanma** yöntemiyle bağlanarak oluşturduğu isimlik üç ögeli kelime grubudur.

"... hazineler dolusu hediye... (Tanpınar, 2012, s. 98)."

2.1.17.4. (İ^{de} + İ) + İik Modifikasyonu

Yönetme bağlantı yoluyla birbirine bağlanmış iki isimden meydana gelen basit kelime grubunun belirten öge olarak yer aldığı ve isim soylu olan belirtilen ile **sıralanma** yöntemiyle bağlanarak oluşturduğu isimlik üç ögeli kelime grubudur.

"... kendine mahsus parça... (Tanpınar, 2012, s. 197)."

2.1.18. İ + (İ + İ) Yapı Tipi (Belirtilen Grubu)

Belirtilen olarak görev yapan basit kelime grubunun temel ögesi, aynı zamanda üç ögeli kelime grubunun da yöneticisi konumundadır. İsim soylu bir belirten ile basit kelime grubunun oluşturduğu belirtilenin **sıralanma** yoluyla birbirine bağlanması sonucu oluşan yapı tipidir. Üç modifikasyonu vardır:

2.1.18.1. İ + (İ + İik) Modifikasyonu

Sıralanma yöntemiyle bağlanan iki ismin oluşturduğu isimlik görevde kullanılan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirtilen ögesi görevindedir. Belirtilen grubu ile isim soylu bir belirten **sıralanma** yöntemiyle birbirine bağlanarak üç ögeli kelime grubunu meydana getirir. Belirten öge, belirtilen ögeyle olan ilişkisine göre isim, sıfat, zamir, zarf gibi kelime türlerinden olabilir ve böylece çeşitli varyantlar oluşturabilir.

"... eski iğreti yer... (Ağaoğlu, 2006, s. 193)."

2.1.18.2. İ + (İ + İik³) Modifikasyonu

Yarım uyum yoluyla bağlanmış iki ismin oluşturduğu isimlik basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirtilen ögesi görevindedir. Belirtilen grubu, isim soylu bir belirtene **sıralanma** yöntemiyle bağlanır. Bu modifikasyonun belirten ögesi, belirtilen grubunu çeşitli yönleriyle niteleyen sıfatlar ya da işaret eden zamirlerdir.

"... yeni savaş silahları... (Ağaoğlu, 2006, s. 77)."

2.1.18.3. İ + (F + İik) Modifikasyonu

İsimlik görevde kullanılan belirtilen grubu ile isim soylu bir belirtenin **sıralanma** yöntemiyle birbirine bağlanması sonucu meydana gelir. Üç ögeli kelime grubunun belirtilen grubunu oluşturan basit kelime grubu, isim soylu bir belirtilen ile onu niteleyen sıfat-fiilin sıralanma yoluyla birbirine bağlanması ile oluşmuştur.

"... bu indirilmiş perdeler... (Tanpınar, 2013, s. 58)."

2.1.19. (İ + İ)^{de} + İ Yapı Tipi (Belirten Grubu)

Basit kelime grubundan oluşan belirten grubu ile isimlik kullanımdaki bir belirtilenin, **sıralanma ya da yönetme** yoluyla birbirine bağlanması sonucu oluşur. Bu yapı tipinin oluşturduğu modifikasyonların kullanımı, belli kelime türleriyle sınırlıdır. Bu sebeple varyantları çok azdır. Üç modifikasyonu vardır:

2.1.19.1. (İ + İ)^{de} + İik Modifikasyonu

Üç ögeli kelime grubunun belirten ögesi, iki ismin sıralanma yöntemiyle birbirine bağlanması sonucu oluşmuş basit kelime grubudur. Basit kelime grubunun **yönetmesözdizimlik** bağlantı şekli ile isimlik kullanımdaki isim soylu bir belirtilene bağlanması neticesinde oluşan isimlik modifikasyondur.

"... renkli taştan bir bahar... (Tanpınar, 2012, s. 184)."

2.1.19.2. (İ^{de} + İ^{de}) + İik Modifikasyonu

Üç ögeli yapının belirten grubu olan basit kelime grubunu oluşturan her iki isim de gramer göstergesine sahiptir ve yönetme bağlantı şekliyle birbirine bağlanmıştır. Belirten grubu, **sıralanma** yoluyla isimlik kullanımdaki isim soylu bir belirtilene bağlanarak bu modifikasyonu meydana getirir. Bu modifikasyonun belirten grubu, çoğunlukla tekrar gruplarının oluşturduğu basit yapılarıdır.

"... kalpten kalbe köprüler... (Şafak, 2012, s. 121)."

2.1.19.3. (İ + İ³)^{de} + İik Modifikasyonu

Belirten grubu, yarım uyum yoluyla birbirine bağlanmış iki ismin meydana getirdiği basit kelime grubudur. Belirten ögenin **yönetme** yoluyla isimlik görevde kullanılan isim soylu bir belirtilene bağlanmasıyla meydana gelen üç ögeli kelime grubudur. Bağlı olduğu yapı tipinin en işlek modifikasyonudur.

"... islam çerçevesinde sanat... (Tanpınar, 2012, s. 126)."

2.1.20. İ^{de} + (İ + İ) Yapı Tipi (Belirtilen Grubu)

İsim soylu belirten öge ile isimlik görevde kullanılan basit kelime grubunun oluşturduğu belirtilen ögenin, **yönetme** yoluyla birbirine bağlanması sonucu meydana gelen üç ögeli isimlik

kelime gruplarıdır. Bu yapı tipinin modifikasyonları, diziliş ve anlam yönünden benzerlik gösterir. Belirten öge, temel ögenin yer bildiren nesnesidir. İki modifikasyonu vardır:

2.1.20.1. İ^{de} + (İ + İik) Modifikasyonu

İsimlik görevde kullanılan temel öge ile isim soylu belirtenin sıralanma yoluyla birbirine bağlanarak oluşturduğu basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirtilen ögesidir. İsim soylu belirten ögenin **yönetme** yoluyla belirtilen gruba bağlanmasıyla meydana gelen modifikasyondur.

"...(marmara mavisini bir palto), *başında lacivert bir bere...* (Ümit, 2013, s. 134)."

2.1.20.2. İ^{de} + (İ^{id} + İik³) Modifikasyonu

Tam uyum yoluyla birbirine bağlanmış iki ismin oluşturduğu basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirtilen ögesidir. İsim soylu belirten ögenin **yönetme** yoluyla (araç durum eki olarak) belirtilen grubuna bağlanması sonucunda meydana gelen modifikasyondur.

"... *albayla ilişkilerin ayrıntıları...* (Atay, 2011, s. 27)."

2.1.21. (İ + İ)^{id}+ İ³ Yapı Tipi (Belirten Grubu)

İsimlik görevde kullanılan isim soylu yönetici öge, belirten grubuna **yarım uyum veya tam uyum** yoluyla bağlanabilir. Altı modifikasyona sahiptir:

2.1.21.1. (İ + İ)^{id}+ İik³ Modifikasyonu

İki ismin sıralanma yoluyla birbirine bağlanması sonucu oluşan basit kelime grubu, üç ögeli yapının belirten ögesidir. Basit kelime grubunun belirten ögesi olarak sıfatlar görev yapar. Belirten grubu ile isimlik görevde kullanılan isim soylu belirtilenin **tam uyum** yoluyla birbirine bağlanması sonucu meydana gelen modifikasyondur.

"... *Şeyh Edebalî'nin göğsü...* (Tanpınar, 2012, s. 100)."

2.1.21.2. (F + İ)^{id}+ İik³ Modifikasyonu

İsim soylu belirtilen ile fiil soylu belirtenin sıralanma yoluyla bağlanarak oluşturduğu basit kelime grubu, üç ögeli yapının belirten ögesidir. Basit kelime grubunun belirten ögesi, belirtmelik görevde kullanılan bir sıfat-fiildir. Belirten grubu ile isimlik kullanımdaki isim soylu belirtilenin **tam uyum** yoluyla bağlandığı modifikasyonlardır.

"... *kapanan kapının rüzgarı...* (Pamuk, 2012, s. 145)."

2.1.21.3. (İ + İ)+ İik³ Modifikasyonu

Sıralanma yoluyla birbirine bağlanan iki ismin oluşturduğu basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirten ögesidir. İsim soylu belirtilen ögenin, belirten grubuna **yarım uyum** yoluyla bağlandığı modifikasyondur.

"... *ulusal bayram günleri...* (Ağaoğlu, 2006, s. 153)."

2.1.21.4. (İ^{id} + İ³)^{id}+ İik³ Modifikasyonu

İsimlik görevde kullanılan isim soylu belirtilenin, belirten grubuna **tam uyum** yoluyla bağlandığı modifikasyondur. Üç ögeli kelime grubunun belirten ögesi, tam uyum yoluyla birbirine bağlanan iki ismin oluşturduğu basit kelime grubudur.

"... *atamızın tabutunun önü...* (Ağaoğlu, 2006, s. 73)."

2.1.21.5. (İ + İ³)^{id}+ İik³ Modifikasyonu

Yarım uyum yoluyla birbirine bağlanan iki ismin oluşturduğu basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirten ögesidir. Belirten grubunun, isimlik görevde kullanılan isim soylu belirtilene **tam uyum** yoluyla bağlandığı modifikasyondur.

"... *Türk bayrağının resmi...* (Ağaoğlu, 2006, s. 73)."

2.1.21.6. (İ + İ³)+ İik³ Modifikasyonu

İsim soylu belirtinenin, belirten grubuna **yarım uyum** yoluyla bağlandığı modifikasyondur. Belirten grubu, iki ismin yarım uyum yoluyla bağlanarak oluşturduğu basit kelime grubudur.

"... *sanat musikisi koroları...* (Şafak, 2012, s. 61)."

2.1.22. İ^{id} + (İ + İ)³ Yapı Tipi (Belirtilen Gruplu)

Basit kelime kelime grubundan oluşan belirtilen grubu ile isim soylu bir belirtenin **yarım uyum veya tam uyum** yoluyla birleşmesi sonucu meydana gelen yapı tipidir. Bu yapı tipi özelinde bazı modifikasyonlarda kullanılan ögelerin sözdizimlik bağlantı yöntemi, bağlı oldukları yapı tipinin sözdizimlik bağlantı biçiminden farklıdır. Altı modifikasyonu vardır:

2.1.22.1. İ^{id} + (İ + İik)³ Modifikasyonu

İki ismin sıralanma yoluyla birbirine bağlanması sonucu oluşmuş basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirtilen ögesidir. Belirtilen grubu, isim soylu bir belirtene **tam uyum** yoluyla bağlanarak bu modifikasyonu meydana getirir. Basit kelime grubunun belirten ögesi olarak isim, sıfat, zarf, zamir gibi kelimeler kullanılabilirdiği için bu yapı tipinin en çok varyanta sahip modifikasyonudur.

"... *karısının çıplak omuzları...* (Tanpınar, 2013, s. 58)."

2.1.22.2. İ+ (İ + İik³) Modifikasyonu

Belirtilen grubu, isim soylu belirtene **sıralanma** yoluyla bağlanır. Sıralanma yoluyla birbirine bağlanmış iki ismin oluşturduğu basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirtilen ögesidir. Üç ögeli kelime grubunun belirten ögesi genellikle bir sıfattır. Belirten öge, belirtilenin niteliğini bildirmekle görevlidir.

"... (dünya çapında) *namlı bir uyuşturucu kaçakçısı...* (Ümit, 2013, s. 213)."

2.1.22.3. İ^{id} + (İ^{de} + İik)³ Modifikasyonu

İsim soylu bir belirtenin, isimlik görevde kullanılan belirtilen grubuna **tam uyum** yoluyla bağlanmasıyla oluşur. Üç ögeli kelime grubunun belirtilen ögesi, iki ismin yönetme yoluyla birbirine bağlanması sonucu oluşan basit kelime grubudur.

"... *kadının bacaklara baskısı...* (Atay, 2011, s. 163)."

2.1.22.4. İ^{id} + (İ + İik³)³ Modifikasyonu

Üç ögeli kelime grubunun belirtilen ögesi, iki ismin yarım uyum yoluyla birbirine bağlandığı basit kelime grubudur. Belirtilen grubu ile üç ögeli kelime grubunun belirteni, **tam uyum** yoluyla birbirine bağlanır.

"... *insanın kendi korkusu...* (Ağaoğlu, 2006, s. 3)."

2.1.22.5. İ + (İ + İik³)³ Modifikasyonu

İsim soylu belirten, isimlik görevindeki belirtilen grubuna **yarım uyum** yoluyla bağlanır. Belirtilen ögeyi oluşturan basit kelime grubu, iki ismin yarım uyum yoluyla birbirine bağlanması sonucu meydana gelmiştir. Bu modifikasyonun belirten ögesi, belirtilen grubunun belirtilen ögesine de yarım uyum yoluyla bağlanarak anlamlı bir bütün oluşturabilme özelliğine sahiptir.

"... gazetetevcihât sütunları... (Tanpınar, 2013, s. 54)."

2.1.22.6. İ^d + (F + İik³)³ Modifikasyonu

Fiil soylu belirten ile isimlik görevdeki isim soylu bir belirtilenin yarım uyum yoluyla birbirine bağlanması sonucu oluşan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirtilen ögesidir. Belirtilen grubu, isim soylu belirtene **tam uyum** yoluyla bağlanarak bu modifikasyonu meydana getirir.

"... Mevlana'nın konuşma şekli... (Tanpınar, 2012, s. 86)."

2.1.23. (İ + F) + İ Yapı Tipi (Belirten Gruplu)

İsim soylu belirtilen öge, belirten grubuna **sıralanma** yoluyla bağlanır. Üç ögeli yapının belirten fiilli basit kelime grubunun temel ögesi bir sıfat-fiildir. Belirten grubu fiilli olan isimlik, üç ögeli yapı tiplerinin modifikasyonları, varyantlar açısından pek zengin değildir. Beş modifikasyonu vardır:

2.1.23.1. (İ + F) + İik Modifikasyonu

Belirteni fiil olan isimlik, üç ögeli kelime grupları arasında birden fazla varyanta sahip olan nadir modifikasyonlardandır. İsim soylu belirtilen öge, belirten grubuna **sıralanma** yoluyla bağlanır. Belirteni isim, belirtileni fiil soylu olan ve sıralanma yoluyla oluşan belirtmelik basit kelime grubu, üç ögeli yapının belirten ögesidir.

"... çabuk büyüyen nebat... (Tanpınar, 2013, s. 59)."

2.1.23.2. (İ^d + F) + İik Modifikasyonu

Belirten grubunun, isim soylu bir belirtilene **sıralanma** yoluyla bağlanması sonucu meydana gelen modifikasyondur. Yönetme sözdizimlik bağlantı şekliyle birbirine bağlanan, belirteni isim ve belirtileni fiil soylu olan belirtmelik basit kelime grubu, üç ögeli yapının belirten ögesidir..

"... çocuğa benzeyen tavır... (Tanpınar, 2013, s. 61)."

2.1.23.3. (F^d + F) + İik Modifikasyonu

Fiil soylu belirten ile belirtmelik görevde kullanılan fiil soylu belirtilenin yönetme yoluyla birbirine bağlanmasıyla oluşan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirten ögesidir. Belirten grubunun, isimlik işleve sahip isim soylu belirtilene **sıralanma** yoluyla bağlanması sonucu meydana gelen modifikasyondur.

"... dökülmeye başlayan saç... (Atay, 2011, s. 187)."

2.1.23.4. (İ + F³) + İik Modifikasyonu

Belirten grubu, isim soylu bir belirtilene **sıralanma** yoluyla bağlanır. Yarım uyum yoluyla bağlanmış isim soylu belirten ve fiil soylu belirtilenin oluşturduğu basit kelime grubu, üç ögeli yapının belirten ögesidir. Bu modifikasyon, basit kelime grubunun yönetici ögesi olarak isim-fiil (belirtmelik olarak görev yapabilen -me/-ma biçimi) kullanılması yönüyle aynı yapı tipinde yer alan diğer modifikasyonlardan ayrılır.

"... *el yazması kitap...* (Tanpınar, 2012, s. 186)."

2.1.23.5. (F³ + F) + İik Modifikasyonu

Belirten grubu, isimlik görevde kullanılan isim soylu bir belirtilene **sıralanma** yoluyla bağlanır. Fiil soylu belirten ile belirtmelik görevde kullanılan fiil soylu belirtilenin sıralanma yoluyla birbirine bağlanması sonucu oluşan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirten ögesidir. Basit kelime grubunun belirten ögesi, iyelik eki almıştır. Bu modifikasyonun örneklerine çok az rastlanır.

"... *yapılması gereken anket...* (Atay, 2011, s. 470)."

2.1.24. F + (İ + İ) Yapı Tipi (Belirtilen Gruplu)

Sıfat-fiil biçimi olan belirten, belirtilen grubuna **sıralanma** yoluyla bağlanır. Üç ögeli yapının belirtilen ögesi, iki ismin sıralanma yoluyla birbirine bağlanması sonucu oluşan basit kelime grubudur. İki modifikasyonu vardır:

2.1.24.1 F + (İ + İik) Modifikasyonu

Sıfat-fiil belirten, belirtilen gruba **sıralanma** yoluyla bağlanır. Üç ögeli yapının belirtilen ögesi, iki ismin sıralanma yoluyla birbirine bağlanması sonucu oluşan isim görevdeki basit kelime grubudur.

"... *duyulmamış yüksek sesler...* (Atay, 2011, s. 242)."

2.1.24.2 F + (F + İik³) Modifikasyonu

Belirtilen grubu, sıfat-fiil belirtene **sıralanma** yoluyla bağlanır. Fiil soylu belirten öge ile isim soylu belirtilenin yarım uyum yoluyla birbirine bağlanması sonucu oluşan basit kelime grubu, üç ögeli yapının belirtilen ögesidir.

"... *yapılan görüşme isteği...* (Atay, 2011, s. 14)."

2.1.25. (İ^d + F)^{de} + İ Yapı Tipi (Belirten Gruplu)

Belirten grubu, isim soylu belirtilene **yönetme** yoluyla bağlanır. İsim soylu belirten ile isim-fiil belirtilenin yönetme yoluyla birbirine bağlanması sonucu oluşan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirten ögesidir. Sözdizimlik bağlantı şekli olarak her iki grupta da yönetme yoluyla bağlanma kullanıldığı için bu yapı tipi verimsizdir. Modifikasyon ve varyantı yoktur.

"... *huzuruna çıkmayan insanlar...* (Tanpınar, 2013, s. 77)."

2.1.26. F^d + (F + İ) Yapı Tipi (Belirtilen Gruplu)

Sıfat-fiil belirten, belirtilen grubuna **yönetme** yoluyla bağlanır. Üç ögeli kelime grubunun belirtileni olan basit kelime grubu, sıfat-fiil belirten ile belirtilen görevindeki bir ismin sıralanma yoluyla birbirine bağlanması ile oluşmuştur. Türkiye Türkçesinde aynı türden fiil soylu iki ögenin ardışık olarak kullanılması, verimsiz kelime grupları oluşturur. Modifikasyon ve varyantı yoktur.

"... *konuşulanları dinleyen Nurhayat...* (Atay, 2011, s. 301)."

2.1.27. (İ + F)^{id} + İ³ Yapı Tipi (Belirten Gruplu)

İsim soylu belirtilenin, belirten gruba **tam uyum** yoluyla bağlandığı yapı tipidir. Bununla birlikte bazı modifikasyonlarda belirten grubu, ilgi eki almadan da belirtilene bağlanabilir. Bu durumda sözdizimlik bağlantı göstergesi iyelik eki olan belirtilen öge ile belirten grubu, **yarım**

uyum yoluyla birbirine bağlanmış olur. Belirten grubunda, belirtilen öge durumunda hem isim-fiiller hem de sıfat-fiiller görev yapabilir.

2.1.27.1. (İ + F)^{id} + İik³ Modifikasyonu

Belirten grubu, isimlik görevde kullanılan isim soylu belirtilene **tam uyum** yoluyla bağlanır. Belirten grubunu oluşturan basit kelime grubu, isim soylu belirten ile sıfat-fiil belirtilenin sıralanma yoluyla birbirine bağlanması sonucu oluşmuştur.

"... *ceket giyenin enstrümanı...* (Ümit, 2013, s. 8)."

2.1.27.2. (İ + F) + İik³ Modifikasyonu

Belirten grubu, isimlik görevde kullanılan isim soylu belirtilene **yarım uyum** yoluyla bağlanır. Belirten grubunu oluşturan basit kelime grubu, isim soylu belirten ile isim-fiil belirtilenin sıralanma yoluyla birbirine bağlanması sonucu oluşmuştur. Basit kelime grubunun yönetici ögesi olarak isim-fiilin -me/-ma biçimi kullanılır.

"... *dost olma yolu...* (Tanpınar, 2013, s. 76)."

2.1.27.3. (İ^{de} + F)^{id} + İik³ Modifikasyonu

Belirten grubunu oluşturan basit kelime grubu, isim soylu belirten ile sıfat-fiil belirtilenin yönetme yoluyla birbirine bağlanması sonucu oluşmuştur. Üç ögeli kelime grubunun belirteni, isim soylu belirtilene **tam uyum** yoluyla bağlanır. Temel öge durumunda isimler, isimleşmiş sıfatlar ve belgisiz zamirler görev yapabilir.

"... *sözleri söyleyenlerin hepsi...* (Atay, 2011, s. 17)."

2.1.27.4. (İ^{de} + F) + İik³ Modifikasyonu

Belirten grubu, isimlik görevde kullanılan isim soylu belirtilene **yarım uyum** yoluyla bağlanır. Belirten grubunu meydana getiren basit kelime grubu, isim soylu belirten ile isim-fiil belirtilenin yönetme yoluyla birbirine bağlanması sonucu oluşmuştur.

"... *ava çıkma izni...* (Tanpınar, 2012, s. 194)."

2.1.27.5. (İ + F³) + İik³ Modifikasyonu

Belirten grubu, isim soylu bir belirten ile isim-fiil belirtilenin **yarım uyum** yoluyla birbirine bağlanması sonucu oluşmuş basit kelime grubudur. Üç ögeli kelime grubunun belirteni, isimlik görevde kullanılan isim soylu belirtilene yarım uyum yoluyla bağlanır. İki kelime grubunun da kendi içinde yarım uyum yoluyla bağlanması, örneklerine az rastlanan verimsiz bir modifikasyon meydana getirmiştir.

"... *doku zedelenmesi hadisesi...* (Ümit, 2013, s. 22)."

2.1.28. F^{id} + (İ^{de} + İ)³ Yapı Tipi (Belirtilen Gruplu)

Belirtilen grubu, fiil soylu belirtene **tam uyum** yoluyla bağlanır. Belirten öge durumunda sıfat-fiiller görev yapar. Bu yapı tipi, belirtilen grubunun morfolojik kadrosu bakımından birbirinden ayrılan iki modifikasyona sahiptir:

2.1.28.1. sF^{id} + (İ^{de} + İik)³ Modifikasyonu

Sıfat-fiil belirten, belirtilen grubuna **tam uyum** yoluyla bağlanır. Üç ögeli kelime grubunun belirtilen ögesi, iki ismin yönetme yoluyla birbirine bağlanması sonucu oluşmuş basit kelime grubudur. Bu modifikasyonda, belirtilen grubunun belirten ögesi olarak genellikle isimleşmiş sıfatlar görev yapar.

"... *gelenlerin uzaktan akrabaları...* (Pamuk, 2012, s. 192)."

2.1.28.2. sF^{id} + (sF^{de} + İik)³ Modifikasyonu

Bu modifikasyonda sıfat-fiil belirten, belirtilen grubuna **tam uyum** yoluyla bağlanır. Üç öğeli kelime grubunun belirtilen ögesi, sıfat-fiil biçimi olan belirten ile isim soylu bir belirtilenin yönetme yoluyla birbirine bağlanmasıyla oluşan basit kelime grubudur. Fiil soylu kelimelerin ardışık olarak kullanıldığı modifikasyonlar oldukça verimsizdir. Bu sebeple örneklerine sıklıkla rastlamak mümkün değildir.

"... *gidenlerin kalanlara nasihatı...* (Ümit, 2013, s. 156)."

Fiilli, Üç öğeli Kelime Grupları

2.1.29. (İ + İ) + F Yapı Tipi (Belirten Gruplu)

Belirten grubu, isim-fiil belirtilene **sıralanma** yoluyla bağlanır. Belirteni isim olan fiilli, isimlik kelime gruplarında belirtilen öge olarak yalnızca isim-fiiller görev yapabilir. İki modifikasyonu vardır:

2.1.29.1. (İ + İ) + Fik Modifikasyonu

Belirteni isim olan fiilli, isimlik, üç öğeli kelime grupları arasında varyant yönünden en verimli modifikasyondur. Belirten grubu, isim-fiil belirtilene **sıralanma** yoluyla bağlanır. Üç öğeli kelime grubunun belirteni olan basit kelime grubu, iki ismin sıralanma yoluyla birbirine bağlanması sonucu oluşmuştur.

"... *daha sağlam hissetmek...* (Ümit, 2013, s. 62)."

2.1.29.2. (İ^{de} + İ) + Fik Modifikasyonu

Belirten grubu, isim-fiil belirtilene **sıralanma** yoluyla bağlanır. Üç öğeli kelime grubunun belirteni olan basit kelime grubu, iki ismin yönetme yoluyla birbirine bağlanması sonucu oluşmuştur. Basit kelime grubunun belirtilen ögesini genellikle edatlar oluşturur.

"... *sabahlara kadar düşünmek...* (Pamuk, 2012, s. 132)."

2.1.30. İ + (İ^d + F) Yapı Tipi (Belirtilen Gruplu)

Belirtilen grubu, isim soylu belirtene **sıralanma** yoluyla bağlanır. Belirtilen grubundaki öğelerin, morfolojik yapısı ve sözdizimlik bağlantı şekilleri bakımından ayrıldığı iki modifikasyonu vardır:

2.1.30.1. İ + (İ^d + Fik) Modifikasyonu

Dizilişindeki eksilteli bağlantı sebebiyle Türkiye Türkçesinde örneği pek fazla olmayan bir modifikasyondur. Belirtilen grubunun bir isme **sıralanma** yoluyla bağlanması sonucu oluşur. İsim soylu belirten ile isim-fiil belirtilenin yönetme yoluyla birbirine bağlanmasıyla meydana gelen basit kelime grubu, üç öğeli yapının belirtilen ögesidir.

"... *birdenbire Nişantaşı'nda olmak...* (Tanpınar, 2012, s. 123)."

2.1.30.2. İ + (İ + Fik³) Modifikasyonu

Belirten öge olarak görev yapan bir sıfat, belirtilen grubuna **sıralanma** yoluyla bağlanır. Üç öğeli kelime grubunun belirtilen ögesi, isim soylu bir belirten ile isim-fiil belirtilenin yarım uyum yoluyla birbirine bağlanması sonucu oluşan basit kelime grubudur.

"... *sorgusuz ateş açılması...* (Ümit, 2013, s. 52)."

2.1.31. (İ + İ)^d + F Yapı Tipi (Belirten Gruplu)

İsimlik belirten grubu, fiil soylu isimlik bir belirtilene **yönetme** yoluyla bağlanır. Bu yapı tipi, öğelerin morfolojik kadrosu ve sözdizimlik bağlantı şekilleri yönünden gösterdiği çeşitlilik sebebiyle beş modifikasyona sahiptir:

2.1.31.1. (İ + İ)^d + Fik Modifikasyonu

İsim-fiil belirtilen, belirten grubuna **yönetme** yoluyla bağlanır. İki ismin sıralanma yoluyla bağlanarak oluşturduğu basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirten ögesidir.

"... *orta sınıfa yayılmak...* (Tanpınar, 2012, s. 197)."

2.1.31.2. (İ^{id} + İ³)^d + Fik Modifikasyonu

İki ismin tam uyum yoluyla bağlanarak oluşturduğu basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirten ögesidir. Belirten grubu, isim-fiil belirtilene **sıralanma** yoluyla bağlanarak bu modifikasyonu meydana getirir.

"... *Anadolu'nun romanını yazmak...* (Tanpınar, 2012, s. 93)."

2.1.31.3. (İ + İ³)^d + Fik Modifikasyonu

İsim-fiil belirtilen, belirten grubuna **yönetme** yoluyla bağlanır. İki ismin yarım yoluyla bağlanarak oluşturduğu basit kelime grubu, üç ögeli isimlik kelime grubunun belirten ögesidir.

"... *tasavvuf çeşnisine bürünmek...* (Tanpınar, 2012, s. 77)."

2.1.31.4. (F + İ³)^d + Fik Modifikasyonu

Üç ögeli yapının isim-fiil belirtileni, belirten grubuna **yönetme** yoluyla bağlanır. İsim-fiil belirten ile isim soylu belirtilenin yarım yoluyla bağlanarak oluşturduğu basit kelime grubu, üç ögeli isimlik kelime grubunun belirten ögesidir.

"... *konuşma fırsatını bulamamak...* (Tanpınar, 2012, s. 48)."

2.1.31.5. (F + İ)^d + Fik Modifikasyonu

Sıfat-fiil belirten ile isim soylu belirtilenin sıralanma yoluyla bağlanarak oluşturduğu basit kelime grubu, üç ögeli isimlik kelime grubunun belirten ögesidir. Belirten grubu, isim-fiil belirtilene **yönetme** yoluyla bağlanarak bu modifikasyonu meydana getirir.

"... (gittikçe) *zayıflayan mantığı sürdürmek...* (Atay, 2011, s. 22)."

2.1.32. İ^d + (İ + F) Yapı Tipi (Belirtilen Gruplu)

İsim soylu belirten, belirtilen grubuna **yönetme** yoluyla bağlanır. Bu yapının morfolojik kadrosu ve sözdizimlik bağlantı çeşitliliği, beş farklı modifikasyon oluşturur:

2.1.32.1. İ^d + (İ + Fik) Modifikasyonu

Belirtilen grubu, isim soylu belirtene **yönetme** yoluyla bağlanır. Üç ögeli kelime grubunun belirtilen ögesi, isim soylu belirten ile isim-fiil belirtilenin sıralanma yoluyla bağlanması sonucu oluşmuş basit kelime grubudur.

"... *kulağına küpe takmak...* (Ümit, 2013, s. 82)."

2.1.32.2. İ^d + (İ^d + Fik) Modifikasyonu

Bu yapı tipinin en çok varyanta sahip olan modifikasyondur. Belirtilen grubu, isim soylu kelimelerin kullanıldığı belirtene **yönetme** yoluyla bağlanır. Üç ögeli kelime grubunun belirtilen ögesi, isim soylu belirten ile isim-fiil belirtilenin yönetme yoluyla bağlanması sonucu oluşmuş basit kelime grubudur.

"... *İstanbul'dan uzakta ölmek...* (Tanpınar, 2012, s. 121)."

2.1.32.3. İ^d + (F^d + Fik) Modifikasyonu

Belirtilen grubu, isimlik görevde kullanılan belirtene **yönetme** yoluyla bağlanır. Üç ögeli kelime grubunun belirtilen ögesini oluşturan isimlik basit kelime grubu, iki isim-fiilin yönetme yoluyla birbirine bağlanması sonucu meydana gelmiştir.

"... *uzaktan bakmaya başlamak...* (Şafak, 2012, s. 80)."

2.1.32.4. İ^d + (İ + Fik³) Modifikasyonu

Belirtilen grubu, isim soylu belirtene **yönetme** yoluyla bağlanır. Üç ögeli kelime grubunun belirtilen ögesi, isim soylu belirten ile isim-fiil belirtilenin yarım uyum yoluyla birbirine bağlanması sonucu oluşmuş basit kelime grubudur.

"... *olaya dahil olması...* (Ümit, 2013, s. 70)."

2.1.32.5. İ^d + (F + Fik) Modifikasyonu

Üç ögeli kelime grubunun belirtilen ögesi, zarf-fiil belirten ile isim-fiil belirtilenin sıralanma yoluyla bağlanması sonucu meydana gelen basit kelime grubudur. Belirtilen grubu, isim soylu belirtene **yönetme** yoluyla bağlanır.

"... *karşımızda kıvranıp durmak...* (Ümit, 2013, s. 209)."

2.1.33. (İ + İ)^{id} + F³ Yapı Tipi (Belirten Grubu)

Bu yapının morfolojik kadrosu ve sözdizimlik bağlantı çeşitliliği, üç farklı modifikasyon oluşturur. Belirten grubu, isimlik görevde kullanılan isim-fiile **tam uyum** yoluyla bağlanır. Üç modifikasyonu vardır:

2.1.33.1 (İ + İ)^{id} + Fik³ Modifikasyonu

Belirten grubu, isim-fiil bir belirtilene **tam uyum** yoluyla bağlanır. Sıralanma yoluyla birbirine bağlanan iki ismin meydana getirdiği basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirten ögesidir. Basit kelime grubunun belirtenini genellikle sıfat türünden bir kelimedir.

"... *genç katilin konuşmaması...* (Ümit, 2013, s. 216)."

2.1.33.2 (F + İ)^{id} + Fik³ Modifikasyonu

Üç ögeli kelime grubunun belirtenini, sıfat-fiil belirten ile isim soylu belirtilenin sıralanma yoluyla birbirine bağlanması sonucu oluşan basit kelime grubudur. Belirten grubu, isim-fiil belirtilene **tam uyum** yoluyla bağlanarak bu modifikasyonu meydana getirir.

"... *yağan karın tutması...* (Ümit, 2013, s. 118)."

2.1.33.3 (İ + İ)^{3id} + Fik³ Modifikasyonu

Yarım uyum yoluyla birbirine bağlanan iki ismin meydana getirdiği basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirten ögesidir. Belirten grubu, isim-fiil belirtilene **tam uyum** yoluyla bağlanır.

"... *empati dersinin koyulması...* (Ümit, 2013, s. 96)."

2.1.34. İ^{id} + (İ + F)³ Yapı Tipi (Belirtilen Gruplu)

İsim soylu belirten, belirtilen grubuna **tam uyum** yoluyla bağlanır. Bu yapının morfolojik kadrosu ve sözdizimlik bağlantı çeşitliliği, üç farklı modifikasyon oluşturur:

2.1.34.1. İ^{id} + (İ + Fik)³ Modifikasyonu

İsimlik görevde kullanılan isim soylu belirten, belirtilen grubuna **tam uyum** yoluyla bağlanır. Üç ögeli kelime grubunun belirtilen ögesi, isim soylu belirten ile isimlik görevde kullanılan isim-fiil belirtilenin sıralanma yoluyla birbirine bağlanması sonucu oluşan basit kelime grubudur.

"... *Baretta'nın gümüş kaplaması...* (Ümit, 2013, s. 5)."

2.1.34.2. İ^{id} + (İ^d + Fik)³ Modifikasyonu

Üç ögeli kelime grubunun belirtilen ögesi, isim soylu belirten ile isimlik görevde kullanılan fiil soylu belirtilenin yönetme yoluyla birbirine bağlanması sonucu meydana gelen basit kelime grubudur. İsimlik görevde kullanılan isim soylu belirten, basit kelime grubunun oluşturduğu belirtilene **tam uyum** yoluyla bağlanır.

"... *öğretmenin derse başlaması...* (Ümit, 2013, s. 61)."

2.1.34.3. İ^{id} + (F^d + Fik)³ Modifikasyonu

İsimlik görevde kullanılan zamir türünden bir belirten, belirtilen grubuna **tam uyum** yoluyla bağlanır. İsimlik görevde kullanılan isim-fiil biçimi olan iki ögenin yönetme yoluyla birbirine bağlanması sonucu oluşan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirtilen ögesidir.

"... *onun koparılmaya çalışması...* (Şafak, 2012, s. 7)."

2.1.35. (İ + F) + F Yapı Tipi (Belirten Gruplu)

Belirten grubu, isim-fiil belirtilene **sıralanma** yoluyla bağlanır. Belirten grubunun belirtilen ögesi olarak genellikle zarf fiiller görev yapar. Belirten grubunun belirtilen ögesi olarak isim-fiillerin kullanıldığı tek modifikasyon vardır. Bu modifikasyon, iki isim-fiilin yan yana gelmesi sebebiyle verimsizdir. Bu yapı tipinin belirten grubundaki sözdizimlik bağlantı çeşitliliği ve morfolojik kadronun değişkenliği, üç tür modifikasyon meydana getirir:

2.1.35.1. (İ + F) + Fik Modifikasyonu

Belirten grubu, isim-fiil belirtilene **sıralanma** yoluyla bağlanır. Üç ögeli kelime grubunun belirteni, sıfat-fiil ya da zarf-fiil biçimi olan yönetici öge ile isim soylu belirtenin sıralanma yoluyla birbirine bağlanması sonucu oluşan basit kelime grubudur.

"... *torba geçirip boğmak...* (Ümit, 2013, s. 193)."

2.1.35.2. (İ^{de} + F) + Fik Modifikasyonu

Üç ögeli kelime grubunun belirteni, zarf-fiil belirtilen ile isim soylu belirtenin yönetme yoluyla birbirine bağlanması sonucu oluşan basit kelime grubudur. Belirten grubu, isim fiil belirtilene **sıralanma** yoluyla bağlanarak bu modifikasyonu meydana getirir.

"... *derse çalışırken uyumak...* (Tanpınar, 2013, s. 113)."

2.1.35.3. (F^{de} + F) + Fik Modifikasyonu

Bağlı bulunduğu yapı tipinin oluşum biçiminden farklı olarak belirten grubunun belirteni, fiil soylu bir ögedir. Belirten grubu, sıfat-fiil belirten ile isim-fiil belirtilenin yönetme yoluyla birbirine bağlanması sonucu meydana gelen basit kelime grubudur. Bu modifikasyonun isimlik belirten grubu, isim-fiil belirtilene **sıralanma** yoluyla bağlanır.

"... *bilmeyene vermek istemek...* (Tanpınar, 2013, s. 112)."

2.1.36. F + (F^{de} + F) Yapı Tipi (Belirtilen Gruplu)

Üç ögesi de fiil soylu olan ve isimlik görevde kullanılan modifikasyonlar oldukça verimsizdir. Anlam ve üslup yönünden ağırlaşmaları için örneklerine az rastlanır. Zarf-fiil belirten, isimlik belirtilen grubuna **sıralanma** yoluyla bağlanır. Üç ögeli kelime grubunun belirtilen ögesi, iki isim-fiilin yönetme yoluyla birbirine bağlanması sonucu meydana gelen basit kelime grubudur. Modifikasyon ve varyantı yoktur.

"... *yazıp bitirmeyi istemek...* (Atay, 2011, s. 5)."

2.1.37. (İ + F)^{de} + F Yapı Tipi (Belirten Gruplu)

Bu yapı tipinin belirten grubundaki sözdizimlik bağlantı çeşitliliği ve morfolojik kadro zenginliği, beş tür modifikasyon meydana getirir. Belirten grubu, fiil soylu belirtilene **yönetme** yoluyla bağlanır. Üç ögeli kelime grubunun isimlik işlevindeki yönetici ögesi, isim-fiilin -mek/-mak biçimini kullanır.

2.1.37.1. (İ + F)^{de} + Fm Modifikasyonu

Belirten grubu, isim-fiil belirtilene **yönetme** yoluyla bağlanır. Üç ögeli kelime grubunun belirten ögesi olan basit kelime grubu, sıfat türünden belirten ve sıfat-fiil belirtilenin sıralanma yoluyla birbirine bağlanması sonucu oluşmuştur.

"... *bu yazılanlara inanmak...* (Pamuk, 2012, s. 83)."

2.1.37.2. (İ^{de} + sF)^{de} + Fm Modifikasyonu

Üç ögeli kelime grubunun belirten ögesi olan basit kelime grubu, isim soylu bir belirten ile sıfat-fiil belirtilenin yönetme yoluyla birbirine bağlanması sonucu oluşmuştur. Belirten grubu, isim-fiil belirtilene **yönetme** yoluyla bağlanarak bu modifikasyonu meydana getirir.

"... *hikâyeden çıkmışa benzemek...* (Tanpınar, 2012, s. 136)."

2.1.37.3. (İ^{id} + F³)^{de} + Fm Modifikasyonu

Bu yapı tipinde, birden fazla varyanta sahip tek modifikasyondur. Belirten grubu, isim-fiil belirtilene **yönetme** yoluyla bağlanır. Üç ögeli kelime grubunun belirten ögesi olan basit kelime grubu, isim soylu belirten ile isim-fiil ya da sıfat-fiil biçimi olan belirtilenin tam uyum yoluyla birbirine bağlanması sonucu oluşmuştur.

"... *hayatın akışına karışmak...* (Atay, 2011, s. 68)."

2.1.37.4. (İ + F³)^{de} + Fm Modifikasyonu

Belirten grubu, isim-fiil belirtilene **yönetme** yoluyla bağlanır. Üç ögeli kelime grubunun belirten ögesi olan basit kelime grubu, isim soylu isimlik belirten ile fiil soylu belirtilenin yarım uyum yoluyla birbirine bağlanması sonucu oluşmuştur.

"... *peyzaj kabartmasına sarf etmek...* (Tanpınar, 2012, s. 123)."

2.1.37.5. (F + F³)^{de} + Fm Modifikasyonu

Yapı tipinin oluşum biçiminden farklı olarak belirten grubunun belirteni, fiil soylu bir ögedir. Belirten grubu, isim-fiil belirtilene **yönetme** yoluyla bağlanarak bu modifikasyonu meydana getirir. Üç ögeli kelime grubunun belirteni olan basit kelime grubu, fiil soylu iki ögenin yarım uyum yoluyla birbirine bağlanması sonucu oluşmuştur.

"... *sergilemek istediğini getirmek...* (Atay, 2011, s. 6)."

2.1.38. F^{de} + (İ + F) Yapı Tipi (Belirtilen Gruplu)

Sıfat-fiil belirten, belirtilen grubuna **yönetme** yoluyla bağlanır. Belirtilen grubu, zarf türünden belirten ile isim-fiil belirtilenin sıralanma yoluyla birbirine bağlanması sonucu oluşmuş basit kelime grubudur. Modifikasyon ve varyantı yoktur.

"... *sevdiğilerine yakın olmak...* (Ümit, 2013, s. 22)."

2.1.39. (İ^{id} + F³)^{id} + F³ Yapı Tipi (Belirten Gruplu)

Belirten grubu, isim-fiil biçimi olan belirtilene **tam uyum** yoluyla bağlanır. Üç ögeli kelime grubunun belirteni, isim soylu bir belirten ile isim-fiil belirtilenin tam uyum yoluyla birbirine bağlandığı basit kelime grubudur. Belirten grubunun hem kendi içinde hem de üç ögeli kelime grubunun belirtilenine tam uyum yoluyla bağlanması, verimsiz bir yapı tipi ortaya çıkarmıştır. Modifikasyon ve varyantı yoktur.

"... *onun öksürmesinin geçmesi...* (Ümit, 2013, s. 262)."

2.1.40. F^{id} + (İ^{de} + F)³ Yapı Tipi (Belirtilen Gruplu)

Üç ögeli kelime grubunun belirtileni, isimlik belirten ile isim-fiil belirtilenin yönetme yoluyla birbirine bağlandığı basit kelime grubudur. İsim-fiil belirten, belirtilen grubuna **tam uyum** yoluyla bağlanarak bu yapı tipini meydana getirir.

"... *görüşmelerin yalana bürünmesi...* (Atay, 2011, s. 95)."

2.2. Belirtmelik Kelime Grupları

Belirtme görevinde kullanılan kelime türlerinin tamamı, yönetici öge olarak kullanıldığında belirtmelik kelime grupları oluşturulabilir. İsimli belirtmelik kelime gruplarında çoğunlukla sıfatlar ve zarflar, fiili belirtmelik kelime gruplarında ise sıfat-fiiller ve zarf-fiiller kullanılır. Belirtmelik kelime gruplarında ögeler, sıralanma ve yönetme yoluyla bağlanırlar. Belirtmelik gruplar, yönetici ögenin türüne göre sıfatlık ve zarflık olarak ikiye ayrılır. Kelime grubu; tek başına bir nesnenin niteliğini karşılayabiliyorsa sıfatlık, bir niteliğin niteliğini bildiriyorsa zarflıktır. Belirtmelik kelime gruplarının fiilli yönetici ögesi, zaman yönünden anlamını korur. Bu bakımdan da isimlik kelime gruplarından ayrılır. Belirtmelik kelime gruplarının başlıca yapı tipleri ve modifikasyonları şunlardır:

İsimli, Basit Kelime Grupları

2.2.1. İ + İ Yapı Tipi (Sıfatlık Kelime Grupları)

Sıralanma yoluyla birbirine bağlanan iki ismin oluşturduğu sıfatlık, basit kelime grubudur. Belirteni isim olan isimli, belirtmelik kelime grupları arasında en çok varyanta sahip olan yapı tipidir. Morfolojik kadrosu oldukça geniştir. İsim, sıfat, zarf, zamir, edat gibi kelimeler belirten ya da belirtilen olarak görev yapabilir.

"... *dört satırlık* (nota)... (Ağaoğlu, 2006, s. 2)."

2.2.2. İ + İ Yapı Tipi (Zarflık Kelime Grupları)

Sıralanma yoluyla birbirine bağlanan iki ismin oluşturduğu zarflık, basit kelime grubudur. Esas öge görevindeki zarf, sıfat ve edat kelime türleri zarflık işlevdedir.

"...çok ciddi (çalışmak)... (Ağaoğlu, 2006, s. 2)."

2.2.3. İ^{de} + İ Yapı Tipi (Sıfatlık Kelime Grupları)

Belirteni isim, belirtileni sıfat olan ve ögeleri **yönetme** yoluyla birbirine bağlanan sıfatlık, basit kelime grubudur.

"...kendinden emin (insan)... (Ümit, 2013, s. 206)."

2.2.4. İ^{de} + İ Yapı Tipi (Zarflık Kelime Grupları)

Yönetme yoluyla birbirine bağlanan iki ismin oluşturduğu zarflık, basit kelime grubudur. Yönetici öge olarak zarflar ve edatlar görev yapar.

"... yemekten sonra (gelmek)... (Tanpınar, 2013, s. 88)."

2.2.5. F³ + İ Yapı Tipi (Sıfatlık Kelime Grupları)

İsim-fiil belirten, sıfat türünden bir belirtilene **sıralanma** yoluyla bağlanarak sıfatlık bu yapı tipini meydana getirir. İsimlik görevdeki belirten ögenin aldığı iyelik eki, eksiltili basit kelime grubu oluşmasına sebep olmuştur.

"... kesilişi zor (sakal)... (Tekin, 2010, s. 76)."

2.2.6. F + İ Yapı Tipi (Zarflık Kelime Grupları)

Belirtilen öge durumundaki edat, belirten ögeye **sıralanma** yoluyla bağlanır. İsim-fiil ve sıfat-fiilin belirten olarak kullanıldığı iki varyanta sahip olan zarflık görevdeki yapı tipidir.

"... iştmemiş gibi (yapmak)... (Tanpınar, 2013, s. 87)."

2.2.7. F^{de} + İ Yapı Tipi (Sıfatlık Kelime Grupları)

İsim-fiil biçimi olan belirtenin, sıfat türünden bir belirtilene **yönetme** yoluyla bağlanarak meydana getirdiği sıfatlık yapı tipidir.

"... gitmeye müsait (yer)... (Tekin, 2010, s. 36)."

2.2.8. F^{de} + İ Yapı Tipi (Zarflık Kelime Grupları)

Belirtilen öge durumundaki edat, belirten ögeye **yönetme** yoluyla bağlanır. İsim-fiil ve sıfat-fiilin belirten olarak kullanıldığı iki varyanta sahip olan zarflık görevdeki yapı tipidir.

"... dinledikten sonra (söyledi) (Tanpınar, 2013, s. 87)."

Fiilli, Basit Kelime Grupları

2.2.9. İ + sF Yapı Tipi (Sıfatlık Kelime Grupları)

İsim soylu belirtenin, sıfat-fiil belirtilene **sıralanma** yoluyla bağlandığı sıfatlık yapı tipidir. Belirten öge durumunda isim, sıfat ve zarf türünden kelimelerin kullanıldığı üç varyanta sahiptir.

"... boş kalan (koltuk)... (Tanpınar, 2013, s. 61)."

2.2.10. İ + zF Yapı Tipi (Zarflık Kelime Grupları)

İsim soylu belirtenin, zarf-fiil belirtilene **sıralanma** yoluyla bağlandığı zarflık yapı tipidir. Belirten öge olarak isimlerin kullanıldığı varyantlarda belirten öge "ne" sorusuna verdiği için temel

ögenin nesnesi durumundadır. Belirten öge olarak zarfların kullanıldığı varyantlarda ise belirten öge "nasıl" sorusuna cevap verir. Belirten öge durumunda kullanılan zarflar, fiil soylu bir belirtileni niteleme görevi üstlendiği için nesne durumunda değildir.

"... *koro biterken* (ayrıldı) (Ağaoğlu, 2006, s. 3)."

2.2.11. İ^{de} + sF Yapı Tipi (Sıfatlık Kelime Grupları)

İsim soylu belirtenin, sıfat-fiil belirtilene **yönetme** yoluyla bağlandığı sıfatlık yapı tipidir. Belirten olarak isimler, sıfatlar ve zamirler görev yapabilir. Belirteni isim olan fiilli, belirtmelik, basit kelime gruplarının en işlek yapı tipidir.

"... *koridora açılan* (kapı)... (Ağaoğlu, 2006, s. 3)."

2.2.12. İ^{de} + zF Yapı Tipi (Zarflık Kelime Grupları)

İsim soylu belirtenin, zarf-fiil belirtilene **yönetme** yoluyla bağlandığı, zarflık görevde kullanılan tek varyanta sahiptir.

"... *etrafı göstermeden* (yapmak)... (Tanpınar, 2013, s. 88)."

2.2.13. F + sF Yapı Tipi (Sıfatlık Kelime Grupları)

Fiil soylu belirtenin, sıfat-fiil belirtilene **sıralanma** yoluyla bağlandığı sıfatlık yapı tipidir. Belirten olarak isim-fiiller, sıfat-fiiller ve zarf-fiiller görev yapabilir. Belirteni fiil olan fiilli, belirtmelik, basit kelime grupları arasında morfolojik kadrosu en geniş olan yapı tipidir.

"... *dönerek yağın* (kar)... (Tekin, 2010, s. 36)."

2.2.14. F + zF Yapı Tipi (Zarflık Kelime Grupları)

İsim-fiil belirtenin, zarf-fiil belirtilene **sıralanma** yoluyla bağlandığı, zarflık görevde kullanılan tek varyanta sahiptir.

"... *konusmak isteyerek* (yaklaştı) (Tekin, 2010, s. 80)."

2.2.15. F^d + sF Yapı Tipi (Sıfatlık Kelime Grupları)

Fiil soylu belirtenin, sıfat-fiil belirtilene **yönetme** yoluyla bağlandığı sıfatlık yapı tipidir. Belirten olarak isim-fiiller ve sıfat-fiiller görev yapabilir.

"... *yaptırmaya gelen* (insan)... (Tekin, 2010, s. 100)."

2.2.16. F^d + zF Yapı Tipi (Zarflık Kelime Grupları)

Fiil soylu belirtenin, zarf-fiil belirtilene **yönetme** yoluyla bağlandığı zarflık yapı tipidir. Belirten olarak isim-fiiller ve sıfat-fiiller görev yapabilir.

"... *gördüğünü söyleyerek* (rüyayı yorumlamak)... (Tekin, 2010, s. 105)."

İsimli, Üç Ögeli Kelime Grupları

2.2.17. (İ + İ) + İ Yapı Tipi (Belirten Grubu, Sıfatlık veya Zarflık Kelime Grupları)

Belirten grubu, isim soylu belirtilene **sıralanma** yoluyla bağlanır. Üç ögeli kelime grubunun belirten ögesi, iki ismin sıralanma ya da yarım uyum yoluyla birbirine bağlandığı basit kelime grubudur. Bu yapı tipinin sözdizimlik bağlantı çeşitliliği ve morfolojik kadro zenginliği, üç tür modifikasyon meydana getirir:

2.2.17.1. (İ + İ) + İ Modifikasyonu

Sıralanma yoluyla birbirine bağlanan iki ismin oluşturduğu belirtmelik görevdeki basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirten ögesi durumundadır. Belirten grubu, belirtilen ögeye **sıralanma** yöntemiyle bağlanarak belirtmelik bu modifikasyonu meydana getirir. **Sıfatlık** veya **zarflık** görevlerde kullanılabilirler.

Sıfatlık görevde kullanılan: "... o kadar sanatlı (bir gerdanlık)... (Tanpınar, 2012, s. 94)."

Zarflık görevde kullanılan: "... biraz daha iyi (görünüyordu) (Ümit, 2013, s. 258)."

2.2.17.2. (F + İ) + İ Modifikasyonu

Belirten grubu ile isim soylu belirtilenin **sıralanma** yoluyla bağlandığı, **sıfatlık** işlevle sahip modifikasyondur. Fiil soylu belirten ile isim soylu belirtilenin sıralanma yoluyla bağlanarak oluşturduğu basit kelime grubu, üç ögeli yapının belirten ögesidir. Belirtmelik işleve sahip olan basit kelime grubunun, belirten ögesi sıfat-fiildir ve çoğunlukla bir edata bağlanır.

"... terk edilemeyecek kadar güzel (şehir)... (Tanpınar, 2012, s. 96)."

2.2.17.3. (İ + İ³) + İ Modifikasyonu

Yarım uyum yoluyla birbirine bağlanan iki ismin oluşturduğu isimlik görevdeki basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirten ögesi durumundadır. Belirten grubunun bir edata **sıralanma** yoluyla bağlanarak meydana getirdiği tek varyanta sahiptir. **Sıfatlık** veya **zarflık** görevlerde kullanılabilirler.

Sıfatlık görevde kullanılan: "... dış ağrısı gibi (bir his)... (Tanpınar, 2013, s. 7)."

Zarflık görevde kullanılan: "... hane penceresi gibi (paramparça oldu) (Ümit, 2013, s. 80)."

2.2.18. (İ + İ)^{de} + İ Yapı Tipi (Belirten Grublu, Sıfatlık veya Zarflık Kelime Grupları)

Belirten grubu, isim soylu belirtilene **yönetme** yoluyla bağlanır. Yönetici öge olarak sıfatlar ve edatlar kullanılır. Sıfatların kullanıldığı varyantlar sıfatlık, edatların kullanıldığı varyantlar zarflık görevdedir. Bu yapı tipinin sözdizimlik bağlantı çeşitliliği ve morfolojik kadro zenginliği, üç tür modifikasyon meydana getirir.

2.2.18.1. (İ + İ)^{de} + İ Modifikasyonu

Belirten grubu ile isim soylu belirtilenin **yönetme** yoluyla bağlandığı, **sıfatlık** ve **zarflık** işlevlere sahip varyantlar oluşturan modifikasyondur. İki ismin sıralanma yoluyla birbirine bağlanarak oluşturduğu isimlik ve basit kelime grubu, üç ögeli yapının belirten ögesidir. Morfolojik kadrosundaki çeşitlilik sebebiyle belirteni isim olan isimli, üç ögeli, belirtmelik kelime grupları arasında en çok varyanta sahip olan modifikasyondur.

Sıfatlık görevde kullanılan: "... bu duruma uygun (söz)... (Atay, 2011, s. 432)."

Zarflık görevde kullanılan: "... uzun zamandan beri (bekliyordu) (Tanpınar, 2013, s. 7)."

2.2.18.2. (İ^{id} + İ³)^{de} + İ Modifikasyonu

Tam uyum yoluyla birbirine bağlanan iki ismin meydana getirdiği isimlik görevdeki basit kelime grubu, üç ögeli yapının belirten ögesidir. Belirten grubu, temel öge görevindeki edata **yönetme** yoluyla bağlanarak **zarflık** işlevde kullanılan varyantları meydana getirir.

"... sultanın ölümünden sonra (kayıtsız kalamadı) (Tanpınar, 2012, s. 79)."

2.2.18.3. (İ + İ³)^{de} + İ Modifikasyonu

Yarım uyum yoluyla birbirine bağlanan iki ismin oluşturduğu isimlik görevdeki basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirten ögesi durumundadır. Belirten grubunun, **yönetici** öge görevindeki sığata yönetme yoluyla bağlanarak meydana getirdiği **sıfatlık** tek varyanta sahiptir.

"... *Moğol istilasına açık* (şehir) (Tanpınar, 2012, s. 78)."

2.2.19. İ^{de} + (İ + İ) Yapı Tipi (Belirtilen Gruplu, Sıfatlık veya Zarflık Kelime Grupları)

İsimlik görevde kullanılan belirten öge, belirtmelik işleve sahip belirtilen grubuna **yönetme** yoluyla bağlanır. Bu yapı tipinin sözdizimlik bağlantı çeşitliliği ve morfolojik kadro zenginliği, iki tür modifikasyon meydana getirir:

2.2.19.1. İ^{de} + (Za + İ) Modifikasyonu

Belirtmelik görevde kullanılan belirtilen grubu, isimlik işleve sahip belirtene **yönetme** yoluyla bağlanır. İsim soylu iki ögenin sıralanma yoluyla birbirine bağlanması neticesinde meydana gelen basit kelime grubu, üç ögeli yapının belirtilen ögesidir. **Sıfatlık** ve **zarflık** görevlerde kullanılmak üzere iki varyanta sahiptir.

Sıfatlık görevde kullanılan: "... *fütüvvete çok alakalı* (âlim)... (Tanpınar, 2013, s. 78)."

Zarflık görevde kullanılan: "... *ötekilerden biraz başka* (hissetmek)... (Atay, 2011, s. 153)."

2.2.19.2. İ^{de} + (İ^{de} + İ) Modifikasyonu

Zarflık işleve sahip belirtilen grubu, isimlik işleve sahip belirtene **yönetme** yoluyla bağlanır. Üç ögeli yapının belirtilen ögesini meydana getiren basit kelime grubunda, yönetici öge olarak edatlar görev yapar.

"... *Endülüsten Gotik'e kadar* (gitmek)... (Tanpınar, 2013, s. 81)."

2.2.20. (İ^d + F) + İ Yapı Tipi (Belirten Gruplu, Sıfatlık veya Zarflık Kelime Grupları)

Belirten grubu, belirtilene **sıralanma** yoluyla bağlanır. Belirtilen, belirtmelik kullanımdaki sıfat veya edattır. Bu yapı tipinin sözdizimlik bağlantı çeşitliliği ve morfolojik kadro değişkenliği, iki tür modifikasyon meydana getirir:

2.2.20.1. (İ^d + F) + İ Modifikasyonu

Belirten grubu, **sıfatlık** görevde kullanılan bir sığata ya da **zarflık** görevde kullanılan bir edata **sıralanma** yoluyla bağlanır. İsim soylu belirtenin, fiil soylu belirtilene yönetme yoluyla bağlanarak meydana getirdiği basit kelime grubu, üç ögeli yapının belirten ögesidir.

Sıfatlık görevde kullanılan: "... *temelde yatan gerçek* (şey)... (Atay, 2011, s. 8)."

Zarflık görevde kullanılan: "... *birbirlerini anlamak için* (yaratıldı) (Tanpınar, 2013, s. 61)."

2.2.20.2. (F + F) + İ Modifikasyonu

Belirten grubunun **sıralanma** yoluyla bir edata bağlandığı, **zarflık** görevde kullanılan tek varyanta sahiptir. İsim-fiil belirten ile sıfat-fiil belirtilenin sıralanma yoluyla birbirine bağlandığı belirtmelik işlevli basit kelime grubu, üç ögeli yapının belirten ögesidir.

"... *anlatmak ister gibi* (açıldı) (Tanpınar, 2012, s. 82)."

2.2.21. (İ + F)^{de} + İ Yapı Tipi (Belirten Gruplu, Sıfatlık Kelime Grupları)

Belirten grubu, sıfat türünden bir belirtilene **yönetme** yoluyla bağlanır. Belirten grubunun belirtilen ögesi durumunda sıfat-fiiller ve isim-fiiller görev yapabilir. Belirten grubunu oluşturan

öğelerin her ikisinin de sıfat-fiil olduğu bir modifikasyona sahiptir. Bu modifikasyon, aynı türden iki fiil soylu ögenin ardışık olarak kullanılması sebebiyle verimsizdir ve örneklerine sıklıkla rastlamak mümkün değildir. Sıfatlık bu yapı tipinin sözdizimlik bağlantı çeşitliliği ve morfolojik kadro zenginliği, üç tür modifikasyon meydana getirir:

2.2.21.1. (İ + F)^{de} + İ Modifikasyonu

Belirten grubu, sıfat türünden bir belirtilene **yönetme** yoluyla bağlanır ve **sıfatlık** görevde kullanılan bu modifikasyonu meydana getirir. Belirten öge konumundaki isim ile isim-fiil belirtilenin sıralanma yoluyla bağlanarak oluşturduğu basit kelime grubu, üç ögeli yapının belirten ögesidir.

"... *haber vermeye niyetli* (kişi)... (Tekin, 2010, s. 120)."

2.2.21.2. (İ^d + F)^{de} + İ Modifikasyonu

Belirten öge durumundaki isim ile isim-fiil belirtilenin **yönetme** yoluyla bağlanarak oluşturduğu basit kelime grubu, üç ögeli yapının belirten ögesidir. Belirten grubu, sıfat türünden bir belirtilene yönetme yoluyla bağlanır ve **sıfatlık** görevde kullanılan bu modifikasyonu meydana getirir.

"... *birlikte gezmeye istekli* (kız)... (Tekin, 2010, s. 126)."

2.2.21.3. (F + F)^{de} + İ Modifikasyonu

Bu yapı tipindeki diğer modifikasyonlardan farklı olarak belirten grubu da, sıfatlık işleve sahiptir. Üç ögeli yapının belirteni, iki sıfat-fiillin sıralanma yoluyla birbirine bağlandığı basit kelime grubudur. Modifikasyonun belirten grubu, sıfat türünden bir belirtilene **yönetme** yoluyla bağlanır ve **sıfatlık** görevde kullanılan bu modifikasyonu meydana getirir.

"... *çevrilmiş olandan büyük* (kitap)... (Atay, 2011, s. 55)."

2.2.22. F^{de} + (İ + İ) Yapı Tipi (Belirtilen Grubu, Sıfatlık Kelime Grupları)

İsim-fiil belirten, belirtilen grubuna **yönetme** yoluyla bağlanır. Sıfat türünden bir belirtilen ile onu belirten zarfın sıralanma yoluyla birbirine bağlanması sonucu meydana gelen basit kelime grubu, üç ögeli yapının belirtilenidir. Verimsiz bir yapı tipi olduğundan modifikasyonu ve varyantı yoktur.

"... *konuşmasından daha beter* (şey)... (Şafak, 2012, s. 126)."

Fiilli, Üç Ögeli Kelime Grupları

2.2.23. (İ + İ) + F Yapı Tipi (Belirten Grubu, Sıfatlık veya Zarfılık Kelime Grupları)

Belirten grubu, belirtilen ögeye **sıralanma** yoluyla bağlanır. Bu yapı tipinin sözdizimlik bağlantı çeşitliliği ve morfolojik kadro zenginliği, sıfatlık ve zarfılık görevlerde kullanılabilen dört tür modifikasyonu meydana getirir:

2.2.23.1. (İ + İik) + F Modifikasyonu

Sıralanma yoluyla birbirine bağlanan isim soylu iki ögenin oluşturduğu basit kelime grubu, üç ögeli yapının isimlik belirtenidir. Belirten grubu, sıfat-fiilli belirtilene **sıralanma** yoluyla bağlanır ve **sıfatlık** görevde kullanılan bu modifikasyonu meydana getirir.

"... *yeni hususiyetler kazanmış* (mimari)... (Tanpınar, 2012, s. 80)."

2.2.23.2. (İ + İ) + F Modifikasyonu

Sıralanma yoluyla birbirine bağlanan isim soylu iki ögenin meydana getirdiği basit kelime grubu, üç ögeli yapının belirtmelik görevde kullanılan belirtenidir. Belirten grubu, sıfat-fiil ya da zarf-fiil biçimi olan belirtilene **sıralanma** yoluyla bağlanır ve **sıfatlık** ya da **zarflık** görevde kullanılan bu modifikasyonu meydana getirir. Morfolojik kadrosundaki çeşitlilik sebebiyle bu yapı tipinde en çok varyanta sahip olan modifikasyondur.

Sıfatlık görevde kullanılan: "... *çok uzak olan* (hoca)... (Tanpınar, 2013, s. 87)."

Zarflık görevde kullanılan: "... *hiçbir şey söylemeden* (başını eğdi) (Atay, 2011, s. 235)."

2.2.23.3. (İ^{id} + İ³) + F Modifikasyonu,

Tam uyum yoluyla birbirine bağlanan iki ismin meydana getirdiği basit kelime grubu, üç ögeli yapının isimlik belirtenidir. Belirten grubunun, sıfat-fiil belirtilene **sıralanma** yoluyla bağlanarak oluşturduğu **sıfatlık** görevdeki tek varyanta sahiptir.

"... *aşkın kendisi olan* (Allah)... (Tanpınar, 2012, s. 86)."

2.2.23.4. (F + İ) + F Modifikasyonu

Belirten grubu, sıfat-fiil belirtilene **sıralanma** yoluyla bağlanır ve **sıfatlık** görevde kullanılan bu modifikasyonu meydana getirir. Üç ögeli yapının belirten ögesi durumundaki basit kelime grubu, sıfat-fiil ya da isim-fiil biçimi olan belirten ile isim soylu belirtilenin sıralanma yoluyla birbirine bağlanması ile oluşur.

"... *belirlemek için çizilen* (çizgi)... (Ümit, 2013, s. 98)."

2.2.24. İ + (İ^d + F) Yapı Tipi (Belirtilen Gruplu, Sıfatlık Kelime Grupları)

Belirtilen grubu, belirten ögeye **sıralanma** yoluyla bağlanır. Belirten öge durumunda isim soylu kelimeler görev yapar. Bu yapı tipinin morfolojik kadro zenginliği, sıfatlık işlevde kullanılan iki tür modifikasyonu meydana getirir:

2.2.24.1. İ + (İ^d + F) Modifikasyonu

İsim soylu belirten, belirtilen grubuna **sıralanma** yoluyla bağlanır ve **sıfatlık** görevde kullanılan bu modifikasyonu meydana getirir. İsim soylu belirten ile sıfat-fiil belirtilenin yönetme yoluyla birbirine bağlanması sonucu oluşan basit kelime grubu, üç ögeli yapının belirtmelik işlevli belirtilenidir.

"... *bu evlerde yaşayan* (İstanbulular)... (Ümit, 2013, s. 317)."

2.2.24.2. İ + (F^d + F) Modifikasyonu

İsim-fiil belirten ile sıfat-fiil belirtilenin yönetme yoluyla birbirine bağlanması neticesinde oluşan basit kelime grubu, üç ögeli yapının belirtmelik işlevli belirtilenidir. Belirtilen grubu, belirten görevindeki bir zarfa **sıralanma** yoluyla bağlanarak bu modifikasyonun sahip olduğu **sıfatlık** tek varyantı meydana getirir.

"... *tekrar hıçkırmaya başlayan* (adam)... (Ağaoğlu, 2006, s. 77)."

2.2.25. (İ + İ)^d + F Yapı Tipi (Belirten Gruplu, Sıfatlık veya Zarflık Kelime Grupları)

Belirten grubu, sıfat-fiil ya da zarf-fiil biçimi olan belirtilene **yönetme** yoluyla bağlanır. Bu yapı tipinin sözdizimlik bağlantı çeşitliliği ve morfolojik kadro zenginliği, sıfatlık ve zarflık görevlerde kullanılabilen dört tür modifikasyonu meydana getirir:

2.2.25.1. (İ + İ)^d + F Modifikasyonu

Sıralanma yoluyla birbirine bağlanan isim soylu iki ögenin meydana getirdiği basit kelime grubu, üç ögeli yapının isimlik görevde kullanılan belirtenidir. Belirten grubu, fiil soylu belirtilene **yönetme** yoluyla bağlanarak **sıfatlık** ya da **zarflık** işleve sahip varyantlar oluşturur.

Sıfatlık görevde kullanılan: "... *o devirden kalan* (şeyler)... (Tanpınar, 2012, s. 101)."

Zarflık görevde kullanılan: "... *bu hususiyete yapışıp* (sürünecektim) (Atay, 2011, s. 209)."

2.2.25.2. (İ^{id} + İ³)^d + F Modifikasyonu

Belirten grubu, fiil-soylu belirtilene **yönetme** yoluyla bağlanarak **sıfatlık** ya da **zarflık** işleve sahip varyantlar oluşturur. Tam uyum yoluyla birbirine bağlanan isim soylu iki ögenin meydana getirdiği basit kelime grubu, üç ögeli yapının isimlik görevde kullanılan belirtenidir.

Sıfatlık görevde kullanılan: "... *cemiyetin kaderini belirleyen*... (Tanpınar, 2013, s. 86)."

Zarflık görevde kullanılan: "... *ayaklarımın ucuna basarak* (yürürüm) (Atay, 2011, s. 23)."

2.2.25.3. (İ + İ³)^d + F Modifikasyonu

Belirten grubu, fiil-soylu belirtilene **yönetme** yoluyla bağlanarak **sıfatlık** ya da **zarflık** işleve sahip varyantlar oluşturur. Yarım uyum yoluyla birbirine bağlanan isim soylu iki ögenin meydana getirdiği basit kelime grubu, üç ögeli yapının isimlik görevde kullanılan belirtenidir.

Sıfatlık görevde kullanılan: "... *kendi ailesinden olan* (insanlar)... (Tanpınar, 2013, s. 9)."

Zarflık görevde kullanılan: "... *Kenan iline gitmeden* (yaşanmaz) (Atay, 2011, s. 80)."

2.2.25.4. (F + İ)^d + F Modifikasyonu

Belirten grubu, sıfat-fiil belirtilene **yönetme** yoluyla bağlanarak bu modifikasyonun **sıfatlık** tek varyantını meydana getirir. Sıfat-fiil belirten ile belirtilen öge görevindeki bir ismin sıralanma yoluyla bağlanması sonucu oluşan basit kelime grubu, üç ögeli yapının belirten ögesidir.

"... *kaybolan hayatı yaşayan* (eski İstanbul mahallesi)... (Tanpınar, 2012, s. 133)."

2.2.26. İ^d + (İ + F) Yapı Tipi (Belirtilen Grublu, Sıfatlık veya Zarflık Kelime Grupları)

Belirten öge, belirtilen grubuna **yönetme** yoluyla bağlanır. Belirten öge durumunda isimler görev yapar. Bu yapı tipinin morfolojik kadro zenginliği, sıfatlık ve zarflık işlevinde kullanılan iki tür modifikasyon meydana getirir.

2.2.26.1. İ^d + (İ + F) Modifikasyonu

İsimlik işlevli ve isim soylu belirten, belirtilen grubuna **yönetme** yoluyla bağlanır ve **sıfatlık** görevde kullanılan bu modifikasyonu meydana getirir. İsim soylu belirten ile sıfat-fiil belirtilenin sıralanma yoluyla bağlanarak oluşturduğu basit kelime grubu, üç ögeli yapının belirtilenidir.

"... *davaya ant içen* (nesil)... (Ağaoğlu, 2006, s. 77)."

2.2.26.2. İ^{de} + (İ^d + F) Modifikasyonu

İsimlik işlevli ve isim soylu belirten, belirtilen grubuna **yönetme** yoluyla bağlanır ve **sıfatlık** ya da **zarflık** görevde kullanılan bu modifikasyonu meydana getirir. İsim soylu belirten ile sıfat-fiil ya da zarf-fiil belirtilenin yönetme yoluyla birbirine bağlanarak oluşturduğu basit kelime grubu, üç ögeli yapının belirtilenidir.

Sıfatlık görevde kullanılan: "... *otele kaydımı yapan* (delikanlı)... (Ağaoğlu, 2006, s. 1)."

Zarfılık görevde kullanılan: "... *elbiseleri çimenlere sürdükçe*... (Atay, 2011, s. 153)."

2.2.27. (İ + F) + F Yapı Tipi (Belirten Gruplu, Sıfatlık Kelime Grupları)

Belirten grubu, sıfat-fiil belirtilene **sıralanma** yoluyla bağlanır. Bu yapı tipinin sözdizimlik bağlantı çeşitliliği ve morfolojik kadro zenginliği, sıfatlık görevlerde kullanılabilen üç tür modifikasyon meydana getirir:

2.2.27.1. (İ + F) + F Modifikasyonu

Belirten grubu, kendisi gibi belirtmelik işleve sahip sıfat-fiile **sıralanma** yoluyla bağlanır ve **sıfatlık** görevde kullanılan bu modifikasyonu meydana getirir. İsim soylu belirten ile fiil soylu belirtilenin sıralanma yoluyla birbirine bağlanarak oluşturduğu basit kelime grubu, üç ögeli yapının belirtenidir.

"... *iz göstermeden çoğalan* (kin)... (Tanpınar, 2013, s. 9)."

2.2.27.2. (İ^d + F) + F Modifikasyonu

İsim soylu belirten ile isim-fiil belirtilenin yönetme yoluyla birbirine bağlanarak oluşturduğu basit kelime grubu, üç ögeli yapının belirtenidir. İsimlik işleve sahip belirten grubu, sıfat-fiil belirtilene **sıralanma** yoluyla bağlanır ve bu modifikasyonun sahip olduğu **sıfatlık** görevdeki tek varyantı meydana getirir.

"... *sonsuzluğa taşımak isteyen* (kişi)... (Tanpınar, 2012, s. 141)."

2.2.27.3. (F + F³) + F Modifikasyonu

İsim-fiil belirten ile sıfat-fiil belirtilenin yarım uyum yoluyla birbirine bağlanarak oluşturduğu basit kelime grubu, üç ögeli yapının belirtenidir. Belirten grubu, sıfat-fiil belirtilene **sıralanma** yoluyla bağlanır ve bu modifikasyonun sahip olduğu **sıfatlık** görevde kullanılan tek varyantı meydana getirir. Fiil soylu üç ögenin oluşturduğu kelime grubuları verimsizdir. Bu sebeple örneklerine az rastlanan bir modifikasyondur.

"... *yargılama gerekmediği görülen* (durum)... (Şafak, 2012, s. 193)."

2.2.28. F + (İ^d + F) Yapı Tipi (Belirtilen Gruplu, Sıfatlık Kelime Grupları)

Belirtilen grubu, zarf-fiil belirtene **sıralanma** yoluyla bağlanır ve **sıfatlık** görevde kullanılan bu yapı tipini meydana getirir. İsim soylu belirten ile sıfat-fiil belirtilenin yönetme yoluyla birbirine bağlanarak oluşturduğu basit kelime grubu da, üç ögeli yapının belirtenidir. Modifikasyon ve varyantı yoktur.

"... *durmadanilâhileri söyleyen* (hafız)... (Atay, 2011, s. 210)."

2.2.29. (İ^d + F)^d + F Yapı Tipi (Belirten Gruplu, Sıfatlık Kelime Grupları)

Belirten grubu, sıfat-fiil belirtilene **yönetme** yoluyla bağlanır. Bu yapı tipinin sözdizimlik bağlantı çeşitliliği ve morfolojik kadro zenginliği, sıfatlık görevlerde kullanılabilen iki tür modifikasyon meydana getirir:

2.2.29.1. (İ^d + F)^d + F Modifikasyonu

İsimlik işleve sahip belirten grubu, belirtilene **yönetme** yoluyla bağlanır ve **sıfatlık** görevde kullanılan bu modifikasyonu meydana getirir. İsim soylu belirten ile isim-fiil belirtilenin yönetme yoluyla birbirine bağlanarak oluşturduğu basit kelime grubu da üç ögeli yapının belirtenidir.

"... yüzünü yıkamaktan dönen (Namık)... (Ağaoğlu, 2006, s. 3)."

2.2.29.2. (İ^{id} + F³)^d + F Modifikasyonu

Belirten grubu, fiil soylu belirtilene **yönetme** yoluyla bağlanır ve **sıfatlık** görevde kullanılan bu modifikasyonu meydana getirir. İsim soylu belirten ile sıfat-fiil belirtilenin tam uyum yoluyla birbirine bağlanarak oluşturduğu basit kelime grubu, üç ögeli yapının belirtenidir.

"...uçakların kalkmasını sağlayan (kısmı)... (Ağaoğlu, 2006, s. 77)."

2.2.30. F^{de} + (İ^d + F) Yapı Tipi (Belirtilen Gruplu, Sıfatlık Kelime Grupları)

İsim-fiil biçimi olan belirten, belirtilen grubuna **yönetme** yoluyla bağlanır ve **sıfatlık** görevde kullanılan bu yapı tipini meydana getirir. Sıfat-fiil belirtilenin bir zamire yönetme yoluyla bağlanması neticesinde meydana gelen basit kelime grubu da üç ögeli yapının belirtilenidir.

"... gülümsemekten kendini alamayan (Turgut)... (Atay, 2011, s. 169)."

Sonuç ve Öneriler

Kelime grupları birleşen sayılarına göre; iki ögeli (basit), üç ögeli ve çok ögeli olabilirler. Kelime grubu içerisinde yer alan kelimelerin öge olarak kabul edilebilmesi için ya tek başına anlamlı bir kelime olması ya da yanındaki öge/ögelere ile sözdizimlik bir bağ kurması gerekir. Bu husus, kelime gruplarını belirten ve belirtilen ögelere doğru ayırabilmek için oldukça önemlidir. Çünkü kelime grupları her zaman iki veya üç ögeli olmayabilir. Çok ögeli kelime gruplarının belirten ve belirtilen ögeleri, kendi içinde farklı kelime gruplarını da barındırabilir.

Basit kelime gruplarından çok ögeli kelime gruplarına kadar yapı tiplerinin oluşumundaki her aşama birbiriyle uyumlu ve sistemli bir şekilde ilerlemektedir. Çok ögeli kelime gruplarını oluşturan kelimelerin sayıca fazla olması, yapı tiplerinin belirlenmesini ve sistemli bir hale getirilmesini zorlaştırır. Bünyesinde hem basit kelime gruplarını hem de üç ögeli kelime gruplarını barındırabilen çok ögeli kelime gruplarına, dışarıdan anlamlı bir kelimenin katılabilmesi de mümkündür. Böylece çok ögeli kelime gruplarında belirten ve belirtilen ögeler, üç farklı biçimde (tek kelime, basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubu) oluşabilir. İki basit kelime grubu, anlamlı bir kelime ile üç ögeli kelime grubu, basit bir kelime grubu ile üç ögeli bir kelime grubu, iki tane üç ögeli kelime grubu yan yana gelerek çok ögeli kelime grubunu meydana getirebilir.

Basit ve üç ögeli kelime gruplarındaki her yapı tipinin, sistem içerisinde bir karşılığı vardır. Örneğin; belirtmelik görevinde kullanılan "uzun boylu" basit kelime grubu, isimlik olarak kullanılan "uzun boylu adam" üç ögeli kelime grubunun belirten ögesini oluşturur. Bu üç ögeli kelime grubuna dışarıdan eklenen anlamlı bir kelime ile "uzun boylu adamın kazağı" örneğindeki gibi dört ögeli kelime grubu oluşturulabilir. Çok ögeli bu kelime grubunun yapı tipi [(S + S) + İ]^{id} + İ³ şeklinde olacaktır. Dolayısıyla dört, beş, altı ve daha çok ögeli her türlü kelime grubunun yapı çözümlenmesi, işlevsel plan düzeyinde açıkladığımız yapı tiplerinin bir araya gelmesi veya bunlara dışarıdan bir kelime eklenmesiyle izah edilebilir.

Yapısal-gramatik ve işlevsel planlar düzeyinde bahsettiğimiz ölçütler dikkate alındığında, Baskakov'un tasnifinden yola çıkarak tespit ettiğimiz 32 çeşit basit kelime grubundan söz edebiliriz. Bu kelime gruplarının 16 tanesi isimli, 16 tanesi fiilli olup kendi içinde gösterdiği farklılıklarla modifikasyon ve varyantlara ayrılmaktadır. İsimlik, basit kelime gruplarında 7 yapı tipi uyum, 5 yapı tipi sıralanma, 4 yapı tipi de yönetme yoluyla bağlanarak oluşmuştur. İsimlik kelime gruplarında uyum yoluyla gerçekleşen bağlanmalarda kullanılan kelime türü çeşitliliği, çok sayıda varyantın oluşmasına sebep olmuştur. Belirtmelik basit kelime gruplarında ise ögeler arasında uyum yoluyla bağlanma kullanılmadığı için 8 yapı tipi sıralanma, 8 yapı tipi de yönetme yoluyla bağlanarak oluşmuştur. Basit kelime gruplarının genelinde, sıralanma yoluyla gerçekleşen

Turkish Studies

bağlanmalar, yönetme ve uyum yoluyla oluşan bağlanmalara kıyasla daha fazladır. Yapı tiplerinin sahip olduğu varyantların sayısı, o yapının dildeki verimliliği ile doğru orantılıdır. Varyant sayısı fazla olan yapı tiplerinin dildeki kullanım sıklığı da fazladır. Basit kelime grupları içerisinde en işlek yapı tipi, belirteni ve belirtileni isim olan isimlik gruplardır. En az varyanta sahip olan ise, belirteni ve belirtileni fiil olan belirtmelik kelime gruplarıdır.

Çağdaş Türkçede kelime grubu düzeyindeki sözdizimin temeli, basit kelime gruplarına dayanır. Bu temelde oluşan çok ögeli kelime grupları ya iki basit kelime grubunun yan yana gelmesiyle ya da basit kelime grubunun başka bir kelime olarak genişlemesiyle meydana gelir. Bu genişleme belirten yönünderse belirten gruplu, belirtilen yönünderse belirtilen gruplu kelime grubunu oluşturur. Üç ögeli kelime gruplarının sınıflandırılmasında Baskakov'u temel alarak 38 farklı yapı tipi tespit edildi. Üç ögeli kelime gruplarının belirten ya da belirtilen unsurunun birden fazla öğeden oluşması, bu tür kelime gruplarının modifikasyonlar oluşturmasına sebep olmuştur. Üç ögeli kelime gruplarının 20 tanesi fiilli, 18 tanesi isimli yapı tipidir. Fiilli kelime gruplarının sayısındaki üstünlük, sözdizimlik bağlantı yöntemleri üzerinde de etkili olmuştur. Yapı tiplerinin 16 tanesi yönetme, 14 tanesi sıralanma, 8 tanesi de uyum yoluyla birbirine bağlanmıştır. Üç ögeli kelime gruplarındaki belirtmelik kullanımlar, isimlik kullanımlara göre sayıca daha fazladır. Uyum yoluyla gerçekleşen bağlanmaların, diğer sözdizimlik bağlantı yöntemlerine göre sayıca az olmasının sebeplerinden biri de budur.

Basit ve üç ögeli kelime grupları birlikte ele alındığında, Türkiye Türkçesinde tespit edilen yapı tiplerinin 40 tanesi isimlik, 30 tanesi belirtmelik işleve sahiptir. İsimlik görevde kullanılan yapı tiplerinin sayıca daha fazla olmasının sebebi, dilin sahip olduğu kelime dağarcığındaki isimlerin, fiillere kıyasla daha fazla olması ve isimlerin daha çok isimlik görevlerde kullanılıyor olmasındandır. İsimlik kelime gruplarında en çok varyanta sahip olan ($\text{İ}^{\text{id}}+\text{İK}^3$) yapı tipi, morfolojik kadrosunun çeşitliliği sebebiyle de oldukça işlektir. Belirtmelik kelime gruplarında ise en çok varyanta sahip olan ($\text{İ}+\text{İ}$) yapı tipi, Türkçenin temel sözdizimi kuralı olan sıralanma yöntemi ile oluşmaktadır.

Yukarıdaki tespitler göz önüne alındığında, kelime gruplarını meydana getiren ögelerin morfolojik özellikleri ile sözdizimlik bağlantı şekillerinin, bu gruplara ait yapı tiplerinin oluşmasında ve işlevsel özelliklerinin ortaya çıkarılmasında önemli bir rol üstlendiği görülmektedir. Buna ek olarak kelimelerin yapısal-gramatik özelliklerini, işlevsel yapı tiplerinin tespit edilmesinde kullanılan bir araç olarak değerlendirmek gerekir. Kelime gruplarının cümlede üstlendiği görevlere göre sınıflandırılması ise asıl amaçtır. Kelime grupları her ne kadar cümleden ayrılarak farklı bir sözdizimlik kategoride yer alsalar da tamamıyla cümleden bağımsız olarak değerlendirilemezler. Yapısal-gramatik çözümlemede aynı kategoride yer alan kelime gruplarının cümlede üstlendikleri görevler farklı olabilir. Örneğin; sözdizimi üzerine yapılan birçok çalışmanın temelini oluşturan Muharrem Ergin (2009)'ın "Dil Bilgisi" adlı eserinde, "âitlik gurubu" altında yer verdiği "tarihten önceki, yaşlı adamınki" (s. 384) örnekleri, görevleri itibariyle farklı işlevsel kategorilerde yer alması gereken örneklerdir. Bunlardan birisi sıfat görevinde kullanılan belirtmelik (tarihten önceki / canlılar), diğeri de zamir görevinde kullanılan isimlik (yaşlı adamınki) kelime grubudur. Ergin, âitlik grubunda yer alan kelime gruplarının cümle içerisinde sıfat ve zamir olarak farklı görevlerde kullanılabileceğini belirtmiş olmasına rağmen bu grupların işlevsel yönünü ikinci planda tutmuştur. Kelime gruplarının sınıflandırılmasında işlevsel özelliklerin esas alınması hem çözümleme aşamasında yaşanan karışıklığı ortadan kaldıracak hem de bu görevli birliklerin anlaşılabilirliğini arttırarak öğretilmesini kolaylaştıracaktır.

Kelime gruplarının yapı tipleri incelendiğinde, dilin kullanımı ve işleyişi hakkında çok önemli bilgiler verdiği görülmektedir. Bu yönüyle kelime grupları, sadece cümlenin değil, aynı zamanda dildeki işleyişin de temel yapı taşları arasındadır. Türkiye Türkçesinde kelime grupları

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 11/4 Winter 2016

üzerine yapılan çalışmalar incelendiğinde; birbiriyle tutarsız sınıflandırmalara, anlaşılması güç tanımlara, aynı unsuru karşılamak üzere üretilen çok sayıda terime rastlamak mümkündür. Bu durum, kelime gruplarının hem anlaşılmasını hem de öğretilmesini zorlaştırmaktadır. Konuyla ilgili yapılan çalışmaların ve elde edilen bilgi birikiminin sağlıklı aktarımı için öncelikli olarak gereken şey, terim birliğidir. Aynı olguyu anlatmak için kullanılan farklı terimler, konuyu sadece daha karmaşık hale getirmektedir. Bunun dışında, kelime gruplarının sınıflandırılması hususunda yapılacak çalışmalar, bu anlamlı birlikleri meydana getiren tüm özellikleri kapsayıcı biçimde olmalıdır. Mevcut sınıflandırma yöntemleri, kelime gruplarının tüm yönleriyle tespitine ve izahına imkân vermemektedir. Aynı bakış açısı esas alınarak yapılan farklı tasniflerin, mevcut bilgiyi ne kadar geliştirdiği tartışma konusudur. Kelime gruplarının işlevsel özellikleri esas alınarak oluşturulmuş bu kapsamlı sınıflandırma yöntemini araştırmacıların dikkatine sunuyor, yapılmış ve yapılacak olan çalışmalara katkı sağlamak amacıyla tartışmaya açıyoruz.

KAYNAKÇA

Bilimsel Eserler

- Aktan, B. (2009). Türkiye Türkçesinin Sözdizimi. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Banguoğlu, T. (2004). Türkçenin Grameri. Ankara: TDK Yayınları.
- Baskakov, N. (2011). Çağdaş Türkçede Kelime Grupları (Çev. O. S. Karaca). İstanbul: Kesit Yayınları.
- Bilgegil, M. K. (2000). Türkçe Dilbilgisi. Ankara: Salkımsöğüt Yayınları.
- Bozkurt, F. (2010). Türkiye Türkçesi. İstanbul: Kapı Yayınları.
- Börekcı, M. (2015). Söz Dizim Kuramları Bağlamında Türkçe Söz Dizimi, Turkish Studies-International Periodical for the Language, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 10/16 Fall 2015, p. 355-370, ISSN: 1308-2140, www.turkishstudies.net, DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.8986>, ANKARA-TURKEY
- Delice, H. İ. (2007). Türkçe Sözdizimi. İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- Ediskun, H. (2010). Türk Dilbilgisi. İstanbul: Remzi Kitabevi
- Ergin, M. (1993). Türk Dil Bilgisi. İstanbul: Bayrak Yayınları.
- Ergin, M. (2009). Türk Dil Bilgisi. İstanbul: Bayrak Yayınları.
- Ertane Baydar, A. ve Baydar, T. (2001). Türkiye Türkçesinde Kelime Grupları, Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, S.16 : 27- 47
- Gökdayı, H. (2010). Türkiye Türkçesinde Öbekler, Turkish Studies - International Periodical for the Language, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 5/3 Summer 2010, p. 1297-1319, ISSN: 1308-2140, www.turkishstudies.net, DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.1486>, ANKARA-TURKEY
- Hatiboğlu, V. (1964). Kelime Grupları ve Kuralları, TDAY-Belleten 1963 , S. 203-244
- Korkmaz, Z. (1992). Gramer Terimleri Sözlüğü. Ankara: TDK Yayınları.
- Korkmaz, Z. (2009). Türkiye Türkçesi Grameri. Ankara: TDK Yayınları.
- Özcaner, G. (2015). Türkiye Türkçesinin Söz Dizimi Üzerine Bir Açıklamalı Kaynakça Denemesi, TurkishStudies - International Periodical for the Language, Literature and History of

---

Turkish or Turkic Volume 10/16 Fall 2015, p. 969-982, ISSN: 1308-2140, www.turkishstudies.net, DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.8953>, ANKARA-TURKEY

Usta, H. İ (2007). Kelime Gruplarını Nasıl Tasnif Edelim, İstanbul Kültür Üniversitesi Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Kongresi, 27-28 Ağustos, İstanbul.

Edebî Eserler

Ağaoğlu A. (2006). Ölmeye Yatmak. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Atay, O. (2011). Tehlikeli Oyunlar. İstanbul: İletişim Yayınları.

Kısakürek, N. F. (2012). Çile. İstanbul: Büyük Doğu Yayınları.

Pamuk, E. (2012). Sessiz Ev. İstanbul: İletişim Yayınları.

Şafak, E. (2012). Şemspare. İstanbul: Doğan Kitapçılık.

Tanpınar, A. H. (2012). Beş Şehir. İstanbul: Dergâh Yayınları.

Tanpınar, A. H. (2013). Mahur Beste. İstanbul: Dergâh Yayınları.

Tekin, L. (2010). Sevgili Arsız Ölüm. İstanbul: Everest Yayınları.

Ümit, A. (2012). Agatha'nın Anahtarı. İstanbul: Everest Yayınları.

Ümit, A. (2013). Beyoğlu'nun En Güzel Abisi. İstanbul: Everest Yayınları.

Citation Information/KaynakçaBilgisi

Özbek, G. & Karaca, O.S. (2016). “Çağdaş Türkçede Kelime Gruplarının İşlevsel Tasnifi Üzerine / About The Functional Classification Of The Word Groups In Modern Turkish”, *TURKISH STUDIES -International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic-*, ISSN: 1308-2140, (Prof. Dr. Hayati Akyol Armağanı), Volume 11/4 Winter 2016, ANKARA/TURKEY, www.turkishstudies.net, DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.9114>, p. 703-738.